

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Ústav autorského práva, práv průmyslových a práva soutěžního

AUTORSKOPRÁVNÍ VZTAHY V PROCESU VÝROBY A EXPLOATACE
FILMOVÉHO DÍLA

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Vypracovala:

Mgr. Tereza Danielisová

Biskupský dvůr 6, Praha 1, 110 00

Konzultant:

JUDr. Veronika Křesťanová, Dr.

Rok odevzdání práce:

2006

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze dne 23. září 2006

Tereza Danielisová

Děkuji JUDr. Veronice Křestánové, Dr. za ochotnou pomoc při zpracování této práce.

1	ÚVOD	4
2	ZÁKLADNÍ POJMY	6
2.1	AUTORSKÉ PRÁVO.....	6
2.2	AUDIOVIZUÁLNÍ DÍLO	10
2.3	DÍLA AUDIOVIZUÁLNĚ UŽITÁ	11
2.4	AUTOR	12
2.5	VÝKONNÝ UMĚLEC	14
2.6	VÝROBCE ZVUKOVĚ-OBRAZOVÉHO ZÁZNAMU.....	16
2.7	PRÁVA K AUDIOVIZUÁLNÍMU DÍLU A JEJICH TRVÁNÍ	18
2.8	LICENČNÍ SMLOUVA.....	19
2.9	KOLEKTIVNÍ SPRÁVA.....	23
3	AUTORSKOPRÁVNÍ VZTAHY V PROCESU VÝROBY.....	26
3.1	VZTAH VÝROBCE A AUTORA AUDIOVIZUÁLNÍHO DÍLA	26
3.2	VZTAH VÝROBCE A AUTORŮ DĚL AUDIOVIZUÁLNĚ UŽITÝCH	38
3.3	VZTAH VÝROBCE A VÝKONNÝCH UMĚLCŮ	44
3.4	KOPRODUKCE	49
4	VZTAHY V PROCESU EXPLOATACE	51
4.1	MOŽNOSTI EXPLOATACE AVD.....	51
4.2	VZTAH VÝROBCE A DISTRIBUTORA, ROZBOR PODLICENČNÍ DISTRIBUTUČNÍ SMLOUVY	52
4.3	VZTAH VÝROBCE A TELEVIZNÍHO VYSÍLATELE	65
4.4	SMLUVNÍ VZTAH VÝROBCE A VYSÍLATELE	68
4.5	PŮJČOVÁNÍ AUDIOVIZUÁLNÍCH DĚL V KNIHOVNÁCH	70
5	OCHRANA PRÁV VÝROBCE.....	74
6	ZÁVĚR	79
7	SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ.....	80

1 ÚVOD

Pro svou rigorózní práci jsem zvolila téma „Autorskoprávní vztahy v procesu výroby a exploatace filmového díla“ zejména proto, že mě tato problematika osobně zajímá. Téma jsem si vybrala také proto, abych právním vztahům v oblasti autorského práva lépe porozuměla a získala z tohoto oboru hlubší znalosti.

V minulosti jsem měla možnost komunikovat s několika filmovými producenty a distributory a prohlédnout si smlouvy mezi nimi uzavírané, přičemž jsem si ověřila, že ačkoli upravují stejnou problematiku, jejich obsah se často různí, což mě přivedlo na myšlenku zpracovat vzorovou verzi smlouvy o distribuci audiovizuálního díla a podrobněji rozebrat její jednotlivá ustanovení. Základ pro úspěšnou a právními spory nezatíženou exploataci je pokládán již během výroby díla a hlavně v průběhu výroby se výrobce musí postarat o to, aby získal potřebná oprávnění k užití veškerých chráněných nehmotných statků, ke kterým je toho třeba.

Práci se snažím koncipovat tak, aby postihla proces výroby a exploatace audiovizuálního díla od jeho počátku a ve všech jeho autorskoprávních aspektech. Problematiku autorskoprávních vztahů v této práci zkoumám především z pohledu současné právní úpravy platné v České republice, protože se domnívám, že i takto vymezená bude dosti obsáhlá a přílišné zabíhání do předchozích a zahraničních úprav by obsah této práce rozměnilo.

Během doby, kdy jsem psala svou rigorózní práci, právě vrcholila příprava první rozsáhlejší novely autorského zákona (dále v textu jen „novela“). Jde o vládní návrh, který vláda předložila 7. září 2005. Tato novela vyšla ve Sbírce zákonů dne 22. května 2006 pod číslem 216.

Tato novela upravuje právo na odměnu při opětném prodeji uměleckého díla, což je důsledkem toho, že v době přípravy autorského zákona existovala příslušná směrnice (2001/84/ES) ve formě návrhu, který později doznal změn, dále se komplexně věnuje úpravě výjimek a omezení práva autorského a práv s ním souvisejících a volné užití autorských děl, a v tomto

rámci nově zavádí právo na odměnu v souvislosti s půjčováním knih a publikací veřejnými knihovnami. Větších změn, které vyplývají ze směrnice 2004/48/ES o vymáhání práv duševního vlastnictví, doznala i úprava ochrany práv, a v neposlední řadě zasáhla novela do úpravy kolektivní správy.

Tato novela zasahuje do tématu mé diplomové práce, proto se ve své práci rigorózně zaměřím mimo jiné na to, jak může zasáhnout do tématu autorskoprávních vztahů v procesu výroby a exploatace filmových děl.

Cílem mé práce je poskytnout českým výrobcům informace, které jim pomohou lépe se orientovat v právních vztazích vznikajících při výrobě a exploataci audiovizuálních děl. Dobré povědomí o právní problematice může výrobcům, často zběhlým spíše v ekonomických než právních otázkách, pomoci předejít právním sporům a s tím spojeným finančním nákladům a ohrožení dobré pověsti.

2 ZÁKLADNÍ POJMY

2.1 Autorské právo

Hovoříme-li o autorském právu, můžeme tím mít na mysli autorské právo v objektivním nebo subjektivním smyslu. „Autorským právem v objektivním smyslu se rozumí soubor právních norem, které upravují vztahy vznikající při vytváření a společenském uplatnění autorských děl.“¹ Toto zahrnuje především zákon č.121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ale i všechny další právní předpisy, které se podobných vztahů dotýkají. Autorským právem v subjektivním smyslu se rozumí souhrn oprávnění náležející autorovi, který vlastní tvůrčí činností vytvořil autorské dílo, k tomuto konkrétnímu dílu. Toto právo vzniká okamžikem, kdy je dílo vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě, není třeba, aby bylo také skutečně vnímáno, postačí taková schopnost. Vztahuje se také na jednotlivé vývojové fáze a části díla, splňují-li znaky díla a jsou-li objektivně vnímatelné, a dále na jedinečné názvy a jména postav.

Tato **subjektivní práva** jsou dále dělena na práva osobnostní a majetková. Osobnostní práva jsou vázána na osobu autora, jeho smrtí zanikají a jsou nepřevoditelná. Majetková práva smrtí autora nezanikají, stávají se předmětem dědictví, nicméně jsou v podstatě také nepřevoditelná, neboť s nimi lze disponovat pouze v závěti pro případ smrti. Licenční smlouvou autor svá práva sice omezuje, ale nepřevádí je, a po vypršení tržní platnosti smlouvy se jeho práva obnovují.

Osobnostní práva zahrnují právo autora na zveřejnění díla, tedy jeho první zpřístupnění veřejnosti, právo být označen jako autor díla a právo na nedotknutelnost jeho díla, což znamená, že bez jeho svolení nesmí nikdo dílo měnit ani do něj jinak zasahovat, a nikdo nesmí užívat dílo způsobem

---

¹ Knappová M., Švestka J. a kol.: Občanské právo hmotné 3, ASPI Publishing, s.r.o., Praha 2002 (str.180)

snižujícím jeho hodnotu. Ani po smrti autora si nikdo nesmí osobovat jeho autorství, dílo smí být užito jen způsobem nesnižujícím jeho hodnotu a autor díla musí být při užití uveden. Tato ochrana trvá neomezeně dlouho a smí se jí domáhat kterákoli z osob autorovi blízkých podle §116 občanského zákoníku, právnická osoba sdružující autory a příslušný kolektivní správce.

Majetková práva autora jsou právo dílo užít a udělit jinému licenční smlouvou oprávnění k užití. Pod pojmem užití díla na rozdíl od obecné představy není myšleno užití pro osobní potřebu, tedy například sledování filmu v kině, ale „zpřístupňování díla veřejnosti v nejširším slova smyslu, a dále pak jeho rozmnožování, které je svým vymezením pouze předpokladem pro takové zpřístupňování“², tedy vlastně užití ke komerčním účelům.

Zejména jde o:

- rozmnožování (výroba filmových kopií, videokazet, DVD, za účelem zpřístupňování díla veřejnosti)
- rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla v jeho hmotné podobě (prodej videokazet a DVD s audiovizuálními díly)
- pronájem originálu nebo rozmnoženiny díla (činnost videopůjčoven)
- půjčování originálu nebo rozmnoženiny díla (rozdíl oproti předchozímu je v tom, že jde o činnost nevýdělečnou, tedy například o činnost Národního filmového archivu)
- vystavování (většinou se nebude týkat audiovizuálních děl, i když i takovou situaci si lze představit)
- sdělování díla veřejnosti, čímž je myšleno zpřístupňování díla v nehmotné podobě, včetně zpřístupňování prostřednictvím Internetu, zejména
  - živé provozování a jeho přenos (také se netýká audiovizuálních děl)

---

² Kříž J., Holcová I., Kordač J., Křestánová V.: Autorský zákon a předpisy související, komentář, Linde Praha a.s., 2001 (str. 84)

- provozování ze záznamu a jeho přenos (tedy běžné promítání filmu v kinech)
- vysílání díla rozhlasem nebo televizí
- přenos rozhlasového nebo televizního vysílání díla někým jiným než je vysílatel
- provozování rozhlasového nebo televizního vysílání díla ve veřejně přístupných prostorách jako jsou restaurace, dopravní prostředky atd.

K takto vymezenému užití je třeba získat smluvní svolení autora díla. Čistě jazykový výklad § 12 odst. 4 AZ by dříve mohl navádět k tomu, že předchozí výčet je výčtem taxativním. Takové zúžení vymezení práva dílo užit by ovšem bylo velmi nevhodným, neboť by mohlo vést k tomu, že příklady užití, na které zákonodárce nepomyslel, by byly vyloučeny z dispozice autora. Jistotu v tomto ohledu přináší novela, která potvrzuje demonstrativnost výčtu, když v odstavci 5 upřesňuje, že dílo lze užit i jiným způsobem než způsoby uvedenými v odstavci 4.

Jedním z pozměňovacích návrhů Senátu bylo do Novely vloženo ustanovení vyjímající pořízení záznamu audiovizuálního díla při jeho provozování ze záznamu nebo jeho přenosu pro osobní potřebu fyzické osoby z režimu užití volných. Nadále je tedy nahrávání filmů při jejich promítání v kinech užitím podle autorského zákona, i pokud jde o užití pro osobní potřebu, zejména s ohledem na obtížné dokazování skutečného úmyslu dotyčné fyzické osoby.

Dalšími majetkovými právy jsou právo na odměnu při opětném prodeji originálu díla uměleckého, které také doznalo určitých změn, ale které se naší problematiky netýká, a právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu. Rozmnožování díla pro osobní potřebu (kopírování CD, nahrávání filmů z televize na video, stahování filmů z Internetu) je volným užitím, je tedy legálním i bez udělení souhlasu autora, autorovi však v souvislosti s ním náleží odměna.

Odměnu je povinen platit výrobce nebo dovozce přístrojů k zhotovování rozmnoženin (např. videorekordér) a nenahraných nosičů příslušnému

kolektivnímu správci. Jde o řešení, které umožňuje autorům získat alespoň náhradní finanční zdroje v době, kdy je vzhledem k technickému rozvoji nemožné kontrolovat placení autorské odměny těmi, kdo skutečně kopie pořizují. Je ovšem samozřejmé, že ne na každé nenahrané CD či videokazetu je kopírováno nějaké autorské dílo (CD jsou používána například pro zálohování dat, a to v rozsahu srovnatelném, ne-li větším), proto jde vlastně o určitou fikci.

Ve své diplomové práci jsem se zabývala problémem stahování zvukově obrazových záznamů z Internetu. V této věci došlo k posunu v diplomové práci naznačeným směrem. V současném světě rychle se rozvíjejících technologií je poměrně nesnadné určit, co ještě je přístrojem k zhotovení rozmnoženin a co již nikoli, otázkou je i to, zda zpoplatňovat přístroje, které zhotovování rozmnoženin sice umožňují, avšak není to jejich primárním účelem. Řešení této poměrně kontroverzní otázky novela přenáší na Ministerstvo kultury, když stanoví, že to typy přístrojů k zhotovování rozmnoženin záznamů, typy přístrojů k zhotovování tiskových rozmnoženin a typy nenahraných nosičů záznamů vymezí vyhláškou.

Vzhledem k tomu, že předměty ochrany jsou stále ve větší míře rozmnožovány především pomocí přístrojů, jejichž zpoplatnění dřívější úprava opomíjela, v navrhované vyhlášce se určuje, že přístrojem k zhotovování rozmnoženin záznamů (celkem správně již nerozlišuje záznamy zvukové a zvukově obrazové) je mimo jiné i pevný disk počítače, přičemž jeho cena je pro zjednodušení stanovena fikcí na 20 % z ceny počítače. V tomto případě ale ve větší míře než u jiných přístrojů platí, že ačkoli to umožňuje, není ani zdaleka určen především k rozmnožování autorských děl, a zpoplatnění tedy zasáhne i ty, kteří žádná autorská díla nerozmnožují.

2.2 Audiovizuální dílo

Autorské dílo obecně je dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí duševní činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam (§ 2). Dále zákon demonstrativně uvádí, která díla považuje za autorská.

Ačkoli jeho vznik je spojen s pouťovými atrakcemi, kde bylo předváděno jako vynález spíše technického než uměleckého charakteru, dnes je mezi díla autorská počítáno i **dílo audiovizuální** (AVD), pokud splňuje výše uvedené znaky (autorským dílem proto nebude záznam sportovního utkání, postrádající jedinečnost). Audiovizuální dílo je definováno v § 62 AZ jako dílo vytvořené uspořádáním děl audiovizuálně užitých, ať již zpracovaných, či nezpracovaných, které sestává z řady zaznamenaných spolu souvisejících obrazů, vyvolávajících dojem pohybu, ať již doprovázených zvukem či nikoli. Může tedy samozřejmě jít i o němý film, který nenaplnuje onu předponu „audio“. Nemůže jít pouze o jakýsi souhrn děl audiovizuálně užitých, tato díla musí být uspořádána či zpracována tvůrčím způsobem. Zákon o audiovizi k definici audiovizuálního díla ještě připojuje podmínku, aby bylo určeno k veřejnému šíření pomocí technického zařízení, takto pojatý pojem audiovizuálního díla je tedy užší. Ku prospěchu věci novela zákona o audiovizi č. 249/2006 Sb., duplicitní definici audiovizuálního díla vypouští. Audiovizuální díla jsou zapisována do rejstříku audiovizuálních děl podle mezinárodní smlouvy (Úmluva o mezinárodním zápisu audiovizuálních děl).

Kinematografické dílo je audiovizuální dílo určené pro promítání v kinech.

Filmové dílo je pojmem, který se vyskytuje v názvu mé diplomové práce a pro její účely je budu definovat jako výsledek tvůrčí umělecké činnosti režiséra a autorů děl audiovizuálně užitých, určené pro promítání v kinech, čímž vlastně shrnuji předchozí.

Běžně užívaný pojem **film** může mít v právní terminologii poněkud jiný význam, například jím může být označován zvukově obrazový záznam AVD³, kterýžto je třeba od filmového díla odlišovat, neboť záznam je dalším zvláštním nehmotným statkem, který zákon kromě díla samotného chrání. Dovolují si však soudit, že například evropské směrnice 92/100/EEC a 93/98/EHS pojmem film⁴ označují audiovizuální dílo ve smyslu našeho zákona (navíc ale do definice zahrnují i pohyblivé obrazy, které takovým dílem nejsou), na což ukazuje i pojem výrobce prvotního záznamu filmu (producers of the first fixations of films). V platném autorském zákoně je pojem film použit pouze v § 33 (užití díla umístěného na veřejném prostranství) a zde jde spíše o formu vyjádření než o jeho obsah.

Odlišování audiovizuálního díla a jeho záznamu je však spíše teoretické, neboť na rozdíl od děl hudebních nemůže audiovizuální dílo vzniknout bez záznamu, když je definováno jako dílo, které sestává z řady zaznamenaných obrazů.

2.3 Díla audiovizuálně užitá

„Dílem audiovizuálně užitým je jakékoli autorské dílo, které je zařazeno do díla audiovizuálního.“⁵ Většinou půjde o literární předlohu, scénář, hudbu ve filmu použitou nebo pro film přímo složenou, výsledek tvůrčí činnosti kameramana, architekta, scénografa a výtvarníka. Vždy záleží na charakteru toho kterého díla, zda bude posouzeno jako dílo autorské. Okruh užitých děl se určuje smlouvou, kterou výrobce sjednává s autory děl audiovizuálně užitých a s režisérem. Určitým vodítkem pro určování audiovizuálně užitých děl může být výčet uvedený v § 104 AZ, který stanoví pravidla pro

---

³ Kříž J., Holcová I., Kordač J., Křestánová V.: Autorský zákon a předpisy související, komentář, Linde Praha a.s., 2001 (str.168): „Od audiovizuálního díla je třeba odlišovat jeho záznam (ve smyslu terminologie směrnic Evropského společenství ‚film‘ a ve smyslu autorského zákona zvukově obrazový záznam podle § 79 odst. 1).“

⁴ 92/100/EEC, Article 2: For the purposes of this Directive, the term 'film' shall designate a cinematographic or audiovisual work or moving images, whether or not accompanied by sound.

⁵ Kříž J., Holcová I., Kordač J., Křestánová V.: Autorský zákon a předpisy související, komentář, Linde Praha a.s., 2001 (str. 172)

rozdělování odměn. Nově se v tomto výčtu výslovně vyskytuje profese kostýmního výtvarníka.

Obecně může jít o díla vzniklá za účelem zařazení do audiovizuálního díla, která by bez tohoto díla ani nevznikla (kamera) nebo o díla vzniklá nezávisle (literární předloha, hudba), dílo může být zpracováno (literární předloha, scénář) nebo může být užito v podobě původní (hudba, kulisy). Zpracovat dílo a zařadit je do díla audiovizuálního lze jen se svolením autora, které poskytuje výrobci prvotního zvukově obrazového záznamu, a mělo by jít o souhlas písemný, má-li být uplatněna zákonná domněnka udělení licence.

2.4 Autor

Autor je fyzická osoba, která vlastní tvůrčí činností vytvořila dílo naplňující pojmové znaky autorského díla. Schopnost fyzické osoby tvořit autorská díla není závislá na způsobilosti k právním úkonům.

Autorský zákon v případě autorství k AVD před novelou stanovil, shodně se směrnicí 93/98/EHS o harmonizaci ochranné doby⁶, že za **autora audiovizuálního díla** se považuje jeho režisér. Nebylo však zcela jednoznačné, zda zde výraz režisér byl míněn jako synonymum výrazu autor audiovizuálního díla⁷ nebo zda šlo o nevyvratitelnou domněnku, jak by nasvědčoval výraz „považuje se“. První varianta by znamenala, že ten, kdo vlastní tvůrčí činností (spolu)vytvořil AVD, je podle autorského zákona režisérem i za předpokladu, že v rámci tvůrčího štábu je takto nazýván někdo jiný. Druhá varianta předpokládá, že ten, kdo je označován za režiséra audiovizuálního díla (například je jako režisér uveden v titulcích), je

---

⁶ 93/98/EHS, Article 2: The principal director of a cinematographic or audiovisual work shall be considered as its author or one of its authors.

⁷ Kříž J., Holcová I., Kordač J., Křestánová V.: Autorský zákon a předpisy související, komentář, Linde Praha a.s., 2001 (str.170):“Ač výraz ‚považuje‘ užitý v odstavci 1 by mohl nasvědčovat tomu, že jde o nevyvratitelnou právní domněnku, a tedy prolomení zásady pravdivosti, dospívají autoři komentáře v souladu se smyslem úpravy komunitárního práva, která pouze umožňuje stanovení fikce (ze které předmětné ustanovení vychází a které je jeho příčinou, tzn. musí mu odpovídat), k závěru, že i přes použitý výraz autorský zákon užívá výraz režisér pouze jako synonymum výrazu autor audiovizuálního díla, tedy jako konkrétní speciální označení osoby autora.”

jeho jediným autorem, a to i v případě, kdy jeho skutečný podíl na vytváření díla není nesporný.

Osobně se přikláním spíše k tomu, že šlo o nevyvratitelnou domněnku (viz též důvodová zpráva k autorskému zákonu), zejména proto, že v opačném případě by tato úprava vlastně neměla žádný význam, a dále se domnívám, že mělo jít o určité zjednodušení, protože zjišťovat skutečné podíly jednotlivých tvůrců na konečném tvaru díla není příliš reálné. Pro právní domněnky je charakteristické, že vycházejí z určité obecné životní zkušenosti, a režisér bude většinou skutečně tím, kdo má hlavní podíl na výsledné podobě díla, kdo zpracovává užitá díla podle vlastní fantazie a stmeluje tvůrce a výkonné umělce. Režisér je také jediným, kdo nemá svůj podíl zajištěn jiným způsobem, neboť není autorem díla audiovizuálně užitého.

Novela z předmětného ustanovení výraz „považuje se“ vypustila (nově tedy: „Autorem audiovizuálního díla je jeho režisér.“), což ale podle mého názoru ani přes zdánlivé zjednodušení nevnáší více světla do této otázky. Směrnice 93/98/EHS o harmonizaci ochranné doby umožňuje považovat režiséra za jediného autora nebo jednoho z více autorů, přičemž ostatní spoluautoři mohou být podobně označeni zákonem, tedy v podstatě označením jejich role v procesu výroby díla. Možná je i varianta, kdy režisér je jako autor vymezen svým postavením a ostatní spoluautoři svým skutečným podílem na výrobě díla v rámci obecné definice autora.

Pokud bude podíl někoho jiného než režiséra natolik podstatný, že bude přesahovat význam díla užitého a stane se značným přínosem pro filmové dílo, měl by takový autor být označen za spolurežiséra snímku, aby jeho role byla plně zhodnocena.

2.5 Výkonný umělec

Výkonný umělec je fyzická osoba, která osobitým způsobem provedla umělecké dílo a tím vytvořila umělecký výkon. Vytvoření uměleckého výkonu není právním úkonem, proto se k vytvoření výkonu vyžaduje pouze způsobilost k právům, která se nabývá zásadně narozením. Nicméně o schopnosti interpretovat umělecká díla lze zajisté hovořit až ve věku o něco pozdějším. Přitom obsazování i velmi malých dětí je v audiovizuální praxi poměrně časté, a bude tedy vždy třeba řešit, jak konkrétní případ posoudit.

I v jiných případech je třeba posoudit, zda se skutečně jedná o umělecký výkon, u filmu jde dále například o problém, kdy se ještě jedná o výkonného umělce – herce a kdy již lze hovořit o komparzistovi, který za výkonného umělce považován není, což nemusí být vždy zcela jednoznačné. U **komparzisty** většinou záleží spíše na pohlaví, věku a typu, než na osobních schopnostech jednotlivce, a jeho výkon bude proto pravděpodobně postrádat osobitosti nutné k tomu, aby jeho výkon mohl být kvalifikován jako umělecký.

U filmového díla se pravidelně můžeme setkat s těmito výkonnými umělci :

- herci v hlavních, vedlejších a epizodních rolích
- zpěváci, tanečníci a hudebníci účinkující ve filmu
- zpěváci a hudebníci, včetně dirigenta, kteří se podílejí na tvorbě hudby jako díla audiovizuálně užitého
- herci, jejichž výkon je na zvukovém záznamu, který je ve filmu užit
- předchozí uvedené kategorie výkonných umělců, kteří účinkují ve starším audiovizuálním díle, jehož část je použita při výrobě nového filmu nebo jehož ukázka je v záběru například na zapnuté televizní obrazovce.⁸

Kromě výkonných umělců a komparzistů se v záběru filmu může objevit i **osoba náhodně jdoucí okolo** (tyto není problém odlišit například ve filmu

---

⁸ Finková V., Výkonní umělci v audiovizuální tvorbě, diplomová práce FAMU, 2000

F.A. Brabce Krysař). Otázkou je, zda lze takovéto osoby zachytit ve filmu bez jejich souhlasu. Na podobiznu, tedy jakékoli zobrazení člověka, který je na ní identifikovatelný, se vztahuje ochrana osobnosti podle § 11 občanského zákoníku, a nebylo by tedy bez souhlasu možné, kdyby nebylo § 12 občanského zákoníku a v něm stanovené umělecké licence, která umožňuje pořídit a použít obrazový záznam pro umělecké účely i bez svolení zobrazované osoby, ovšem nesmí se tak dít v rozporu s oprávněnými zájmy této osoby. Pokud existují pochybnosti o tom, zda lze tyto obrazové záznamy i pořídit⁹, či pouze použít záznamy již pořízené, přikláněla bych se k názoru, že takové pořízení možné je, především vzhledem k novele občanského zákoníku č. 509/1991 Sb., která slovo „pořídit“ do předmětného odstavce vložila.

Práva výkoného umělce k uměleckému výkonu jsou samostatnými právy, odlišnými od práv autorů. Řadí se mezi práva související s právem autorským a zahrnují výlučná práva osobnostní a výlučná práva majetková obdobná podobným právům autora, samozřejmě s výjimkou práva podle § 24. Co se týče osobnostního práva na uvedení jména výkoného umělce při zveřejnění jeho výkonu, nenáleží toto právo výkonému umělci za každých okolností. Nepřísluší jim, je-li to odůvodněno způsobem užití výkonu (§ 70 odst. 3). Členům uměleckého tělesa s výjimkou sólistů, dirigentů, sbormistrů a divadelních režisérů přísluší toto právo pouze ve vztahu ke společnému jménu, pod kterým výkon společně vytvářejí, není ovšem vyloučena j ná dohoda (§ 70 odst. 2).

Mezi majetkovými právy (§ 71) je akcentováno právo dílo užít sdělováním živého výkonu veřejnosti a právo na záznam živého výkonu a oproti § 12 je vypuštěno právo na vystavování, které je vázáno na hmotnou podobu.

---

⁹ Švestka J., Jehlička O., Pavlík P., Plecítý V., Knap K.: Ochrana osobnosti, Linde Praha a.s., 1996 (str. 99,100): „V případech tzv. vědecké a umělecké licence, které obě slouží k zabezpečení veřejného zájmu na rozvoji vědecké a umělecké tvorby, je třeba nejen s ohledem na znění § 12 odst. 3 OZ, nýbrž i s poukazem na výjimečnost těchto případů dovést, že tuto zákonnou licenci lze použít pouze u již existujících podobizen, obrazových snímků a zvukových záznamů. Z tohoto důvodu nelze podobizny, zvukové záznamy a obrazové snímky pro jejich užití k vědeckým či uměleckým účelům i pořizovat.“

2.6 Výrobce zvukově-obrazového záznamu

Zasvěcené osoby tvrdí, že vlastním začátkem filmu jsou prachy; zkrátka nejdřív se musí najít někdo, kdo je ochoten vrazit do věci peníze, aby se mohl koupit a rozpracovat námět, uzavřít smlouvy s režisérem, herci a operátorem, najmout ateliéry a tak dále.

Karel Čapek, Jak se dělá film, 1937

Výrobce zvukově obrazového záznamu je fyzická nebo právnická osoba, která na svou odpovědnost poprvé pořídí zvukově obrazový záznam, nebo pro kterou tak z jejího podnětu učiní jiná osoba (§ 79). Zákon o audiovizi také definuje výrobce, když jinými slovy opakuje definici zákona autorského a na tento také odkazuje, ale označuje ho výrobcem audiovizuálního díla, nikoli záznamu.

Zvukově obrazovým záznamem je v podstatě zachycení audiovizuálního díla (nebo jiných spolu souvisejících obrazů vyvolávajících dojem pohybu, například záznam sportovního utkání) na filmový materiál. „Prvotním záznamem audiovizuálního díla je záznam, který označil jeho autor (pozn. tedy režisér AV díla) za dokončený a vyslovil souhlas k jeho zveřejnění.“¹⁰ Výrobce má k takovému záznamu pouze majetková práva, může svůj záznam užít (rozmnožovat, rozšiřovat, pronajímat, půjčovat, vysílat atd.), udělit souhlas k jeho užití jiným osobám a má právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním jeho záznamu pro osobní potřebu. Tato svá práva může převést na jiného, neboť nejsou založena na osobnostním základu jako práva autorů a výkonných umělců, a z tohoto důvodu je možné je i postihnout výkonem rozhodnutí.

Postavení výrobců se s novým autorským zákonem změnilo asi nejvíce, jeho vlastní práva naznačená výše jsou do zákona vložena nově, zároveň však již neplatí, že vykonává autorské právo k audiovizuálnímu dílu jako celku, jak

---

¹⁰ Důvodová zpráva k zákonu č.121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů

stanovil dřívější autorský zákon, a tak může audiovizuální dílo užívat pouze prostřednictvím licence, čímž se jeho postavení navzdory novým právům k záznamu vlastně oslabuje.

V této souvislosti bych ráda srovnala pojmy výrobce a producent a zmínila se i o dalších souvisejících profesích, neboť si myslím, že jejich používání není v praxi zcela jednoznačné a pojmy se často směšují, nebo i zaměňují. Zatímco výrobcem je většinou právnická osoba (Česká Televize, AB Barrandov a.s.), pojmem producent bývá spíše označován konkrétní člověk (Čestmír Kopecký, Ondřej Trojan). Výrobce pořizuje záznam na svou odpovědnost, zajišťuje a vkládá finanční prostředky nebo služby formou věcného plnění do výroby filmu.

Producent vyhledává vhodné filmové scénáře, zvažuje možnost jejich realizace, připravuje finanční stránku projektu, zajišťuje herecké obsazení a štáb, někdy i vyhledává režiséra. Všeobecně jsou známá spíše jména producentů, než výrobci, u kterých jsou zaměstnání, jejichž jsou společníky nebo pro které tuto činnost vykonávají na základě smluvního poměru.

Na podporu argumentu, že producentem je někdo jiný než výrobce filmu, bych uvedla filmové titulky, dost často je totiž v titulcích uváděn producent filmu, přičemž na konci je uvedeno, kdo film vyrobil. Také udílí-li se filmové ceny, třeba Český lev, dostává takovou cenu filmový producent, jde si ji vyzvednout například Čestmír Kopecký a je na ní uvedeno jeho jméno, nikoli Česká televize.

Výkonný producent fakticky zajišťuje proces výroby, kontroluje plnění jednotlivých závazků, rozpočtu, plnění natáčecího plánu, řeší aktuální koncepční problémy.

Produkční (vedoucí výroby, vedoucí výrobního štábu) přímo řídí samotný proces natáčení, zajišťuje účast štábu a herců, je odpovědný za jejich stravování a ubytování.

Dále budu v textu hovořit o výrobcí, neboť je to pojem známý autorskému zákonu, nicméně dle kontextu si lze někde tento pojem nahradit i slovem producent.

2.7 Práva k audiovizuálnímu dílu a jejich trvání

- Práva filmového výrobce k záznamu filmového díla trvají 50 let od pořízení záznamu a je-li tento záznam zveřejněn, což bude pravidlem, tak od tohoto zveřejnění, tedy od premiéry filmu.
- Práva režiséra k filmovému dílu jako celku trvají po dobu života režiséra, autora scénáře, autora dialogů a skladatele hudby zvlášť pro filmové dílo složené a 70 let po smrti posledního přeživšího z nich.
- Práva výrobce zvukového záznamu k použitým preexistentním záznamům trvají 50 let od pořízení záznamu a je-li tento záznam zveřejněn, tak od tohoto zveřejnění.¹¹
- Práva autorů děl audiovizuálně užitých k jejich autorským dílům trvají po dobu autorova života a 70 let po jeho smrti. V případě, že by bylo audiovizuálně užito dílo anonymní nebo pseudonymní, trvají majetková práva 70 let od prvního oprávněného zveřejnění, pokud se v této době autor nestane obecně známým nebo se veřejně neprohlásí.
- Práva výkonných umělců k jejich uměleckým výkonům trvají 50 let od vytvoření uměleckého výkonu, při zveřejnění záznamu výkonu 50 let od tohoto zveřejnění, tedy také od filmové premiéry.
- Práva zveřejnitelů k dosud nezveřejněnému dílu, k němuž uplynula doba trvání majetkových práv, trvají 25 let od zveřejnění díla. Pokud by bylo audiovizuálně užito dílo, k němuž již uplynula doba trvání majetkových práv, ale doposud nebylo zveřejněno, vznikla by zveřejniteli, majetková práva k tomuto dílu v rozsahu, v jakém by je měl sám autor. Teoreticky může stejná situace nastat i ve vztahu k AVD jako celku.

---

¹¹ Podle novely již nepůjde o zveřejnění (např. vysílání), ale úžeji o vydání, s tím, že pokud nedojde během 50 let od pořízení k oprávněnému vydání díla a byl-li během této doby zvukový záznam oprávněně sdělen veřejnosti, zaniká uvedené právo uplynutím 50 let ode dne tohoto sdělení.

Z přehledu je zřejmé, že není možné, aby každý subjekt práv vztahujících se k filmovému dílu vykonával svá práva samostatně. Proto se v podstatně nitky sbíhají v osobě výrobce, který kromě svých vlastních práv vykonává i další práva na základě licenčních smluv s ostatními subjekty, stará se o audiovizuální dílo a snaží se o jeho co nejširší exploataci, což by mělo být společným cílem všech zúčastněných.

2.8 Licenční smlouva

Licenční smlouvou autor poskytuje nabyvateli oprávnění k výkonu práva dílo užít (licenci) k jednotlivým způsobům nebo ke všem způsobům užití, v rozsahu omezeném nebo neomezeném, a nabyvatel se zavazuje, není-li sjednáno jinak, poskytnout autorovi odměnu (§ 46).

Uzavřením licenční smlouvy vzniká autorovi povinnost strpět zásah do svého práva na užití autorského díla a umožnit toto užití nabyvateli licence, a to v rozsahu, jaký vyplývá z licenční smlouvy, a nabyvateli licence vzniká povinnost licenci skutečně užívat a platit za to autorovi odměnu. Povinnost nabyvatele užívat licenci i povinnost platit odměnu může být smlouvou výslovně vyloučena.

Podstatné náležitosti licenční smlouvy:

- označení stran, tedy kdo je poskytovatelem a kdo nabyvatelem licence
- Ačkoli zákon v § 46 hovoří o autorovi jako o poskytovateli licence, nemusí tomu tak být vždy. Poskytovatelem licence může být podle § 26 odst. 3 autorův dědic či osoba, které zákon svěruje výkon práv (§ 58), případně nositelé práv na něž se ustanovení o autorovi vztahují přiměřeně nebo obdobně, například výkonný umělec.
- dostatečné určení díla, na které se licence vztahuje

Například audiovizuální dílo vymežit názvem filmu a jménem jeho režiséra.

- stanovení způsobů užití, na které se licence vztahuje

License se může vztahovat na všechny známé způsoby užití, nebo být omezená pouze na některé z nich, například sdělování díla veřejnosti provozováním ze záznamu. Licence se nemůže vztahovat na dosud neznámé způsoby užití, ani na užití kabelovým přenosem děl, živých výkonů a výkonů zaznamenaných na zvukový záznam nevydaný k obchodním účelům, zvukových a zvukově obrazových záznamů, jiných než vydaných k obchodním účelům, kterýžto způsob užití je povinně kolektivně spravován, je tedy třeba se obrátit na příslušného kolektivního správce.

- stanovení rozsahu užití

Rozsah užití lze omezit stanovením doby, po kterou licenční smlouva platí, stanovením území, na které se vztahuje, a stanovením množství, například počtem vydaných výtisků knihy nebo počtem repríz vysílání filmu v televizi.

Pokud rozsah licence není omezen, vztahuje se na celý svět v libovolném množství, nicméně časově je z logiky zákona i neomezená licence omezena dobou trvání majetkových práv.

- výše odměny nebo způsob jejího určení (například v závislosti na výnosy za užití díla)

Ve smlouvě může být také stanoveno, že licence se poskytuje bezplatně, nebo si strany mohou dohodnout, že výši odměny ani způsob jejího určení nestanoví. V takovém případě bude nabyvatel platit autorovi odměnu obvyklou v době uzavření smlouvy pro obdobné smluvní vztahy, což ovšem nebude příliš praktické, neboť o obvyklosti mohou mít poskytovatel a nabyvatel různou představu a skutečný stav se bude zjišťovat obtížně. Pokud by o odměně nebylo ve smlouvě ustanoveno nic z předchozích možností, byla by neplatná.

V jedné fázi legislativních příprav novely, konkrétně v usnesení Výboru pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu ze dne 18. ledna 2006 bylo

navrhováno zakotvení institutu spravedlivé licenční odměny¹², v konečném znění zák. č. 216/2000 Sb. je však doplněn pouze nový odstavec 7¹³, který je okleštěnou verzí tohoto návrhu, jakýmsi návodem ke sjednávání výše odměny.

„Výsledkem je tak legislativní nonsens, když vložené ustanovení § 49 odst. 7 AutZ pouze ukládá smluvním stranám přihlédnout při sjednávání licenční odměny k určeným kritériím, přičemž nestanoví, že sjednaná licenční odměna musí být spravedlivá. Nedodržení této povinnosti však nezakládá neplatnost licenční smlouvy. V zásadě je tak možné konstatovat, že se jedná o právní normu imperfektní a tedy zbytečnou.“¹⁴

Ač v zásadě souhlasím s výše uvedeným stanoviskem, domnívám se, že stanovení povinnosti sjednání spravedlivé odměny, jejíž nedodržení by znamenalo neplatnost smlouvy, by znamenalo vnesení značné nejistoty do smluvních vztahů a přílišné omezování smluvní volnosti smluvních stran. Jednání o odměně často ovlivňují i jiná kritéria než jen ta v návrhu uváděná, jako například osobní vztahy poskytovatele a nabyvatele licence nebo povaha nabyvatele. Nahrazení druhého odstavce novým textem by navíc znamenalo vyloučení možnosti uzavřít bezúplatnou licenční smlouvu, což bych považovala za velmi nešťastné.

V některých případech je právo na odměnu povinně kolektivně spravovaným právem, tak například právo na přiměřenou odměnu za pronájem originálu nebo rozmnoženiny díla zaznamenaného na zvukový nebo zvukově obrazový záznam. Autor může sice poskytnout licenci, ovšem o odměně se musí pronajímatel dohodnout s příslušným kolektivním správcem.

---

¹² „§ 49 odst. 2: Odměna podle odstavce 1 musí být spravedlivá. Při sjednání spravedlivé odměny se přihlédne k účelu licence a způsobu a okolnostem užití díla, k územnímu, časovému a množstevnímu rozsahu licence, k povaze uživatele a k sazebníkům odměn dohodnutým mezi autorskými organizacemi a uživateli.“

¹³ „Při sjednání odměny se přihlédne k účelu licence a způsobu a okolnostem užití díla a k územnímu, časovému a množstevnímu rozsahu licence.“

¹⁴ Právní zpravodaj 8/2006 (www.pravnizpravodaj.cz), Harmonizační novela autorského zákona si nechala prostor pro další novelu

Zákon řeší i případy, kdy ve smlouvě není ustanovení o způsobu a rozsahu užití zahrnuto. V takovém případě bude způsob i rozsah užití omezen tak, aby mohlo být dosaženo účelu smlouvy, který strany sledovaly, když smlouvu uzavíraly. Účelem smlouvy licenční smlouvy bude pravidelně zpřístupnění díla co nejširší veřejnosti a zhodnocení autorových majetkových práv.

Pokud nelze účel smlouvy ze smlouvy dovodit, nebo z něj nevyplývá způsob a rozsah užití, pak se má za to, že licence se vztahuje na území České republiky, na dobu obvyklou, nejvýše však na 1 rok, a na množství obvyklé.

License může být poskytnuta jako **výhradní nebo nevýhradní**. Je-li licence výhradní, nesmí autor poskytovat licenci dalším osobám, případně je povinen se i sám zdržet užití díla způsobem, na který udělil licenci. Výhradnost se vztahuje pouze k danému způsobu užití, nebrání tedy autorovi poskytnout další licenci na jiný způsob užití. Má-li být licence výhradní, je třeba ji sjednat písemně a ustanovení o výhradnosti do ní zahrnout.

Licenci lze poskytnout jako **zavazující nebo opravňující**. Nabyvatel je povinen licenci využít (je tedy zavazující), pokud není ve smlouvě stanoveno jinak.

Podlicence je oprávnění tvořící součást licence poskytnuté nabyvatelem licence další osobě. Nabyvatel může udělit podlicenci další osobě pouze tehdy, je-li tak sjednáno ve smlouvě s autorem. Podlicenční smlouva se může týkat všech způsobů i celého rozsahu užití, která jsou součástí licence, nebo jen některých z nich a v menším rozsahu.

Pokud chce nabyvatel licenci dále **postoupit**, potřebuje k tomu písemný souhlas autora, a dále ho musí informovat až bude licenci skutečně postupovat a komu jí bude postupovat. Zatímco v předchozím případě zůstává nabyvatel na svém místě, postoupením licence dochází ke změně v jeho osobě.

Zajímavou úpravu obsahuje novela, když v § 46 v nových odstavcích 5 a 6 stanoví, že o podání návrhu na uzavření smlouvy jde i tehdy, směřuje-li

projev vůle i vůči neurčitému okruhu osob, přičemž přijetím takového návrhu může být za určitých podmínek i provedením určitého úkonu. Jde o úpravu, která zohledňuje skutečnost, že v prostředí internetu se tímto způsobem smlouvy již nějakou dobu uzavírají, ačkoli mohlo být sporné, zda jde o jednání v souladu s právem. Tímto způsobem tedy bude možné uzavírat licenční smlouvy nikoli pouze ohledně počítačových programů, ale ohledně autorských děl vůbec, tedy i děl audiovizuálních.

2.9 Kolektivní správa

Kolektivní správou je zastupování většího počtu nositelů autorských nebo souvisejících práv k jejich společnému prospěchu, a to při výkonů jejich majetkových práv k předmětům ochrany (autorská díla, umělecké výkony, zvukové a zvukově obrazové záznamy), pokud jiný než kolektivní výkon těchto práv je nedovolený nebo neúčelný (§ 95 odst. 2)

Zákon v § 96 odst. 1 obsahuje **výčet práv**, které lze vykonávat pouze prostřednictvím kolektivního správce, povinně kolektivně spravovaná práva. Tato práva nemůže jejich nositel vykonávat sám. Ostatní práva spravovaná kolektivními správci jsou označována jako dobrovolně kolektivně spravovaná, neboť nositel práva je zastupován na základě smlouvy, nikoli zákona. Často by jiný než kolektivní výkon těchto práv byl neúčelný.

Význam kolektivní správy tedy spočívá v kolektivním uplatňování a kolektivní ochraně majetkových práv, jejichž individuální výkon je nedovolený nebo neúčelný, a zároveň ve zjednodušení přístupu veřejnosti (uživatelů) k předmětům ochrany. Jak již bylo naznačeno výše, nedovolený je individuální výkon těch práv, která jsou kolektivně spravována povinně. Většina těchto práv, s výjimkou práva na užití kabelovým přenosem, se týká práva na odměnu, užití samo je pak umožněno zákonnou licencí nebo jde o užití volné.

Kolektivním správcem může být pouze právnická osoba, která sdružuje nositele práv, které zastupuje, má sídlo v České republice a získala oprávnění Ministerstva kultury k výkonu kolektivní správy.

Kolektivní správci působící v České republice:

- OSA, ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním

Předměty ochrany: díla hudební s textem i bez textu

- DILIA, divadelní a literární agentura

Předměty ochrany: díla literární, divadelní, audiovizuální, obrazová složka audiovizuálních děl, dabingová, hudební vytvořená pro užití v díle divadelním (scénická hudba), vědecká včetně děl kartografických.

- OOA-S, ochranná organizace autorská – sdružení autorů děl výtvarného umění, architektury a obrazové složky audiovizuálních děl

Předměty ochrany: díla výtvarná, architektonická a obrazová složka audiovizuálních děl.

- INTERGRAM, nezávislá společnost výkonných umělců a výrobců zvukových a zvukově obrazových záznamů

Předměty ochrany: umělecké výkony výkonných umělců, zvukové a zvukově obrazové záznamy

- GESTOR, ochranný svaz autorský

Předměty ochrany: díla výtvarná

Jednotlivá práva k audiovizuálnímu dílu tedy spravují:

- AV díla, režiséři – DILIA
- Díla AV užitá, scénáristi – DILIA
- Díla AV užitá, kameramani, architekti, výtvarníci – OOA-S, DILIA
- Díla AV užitá, autoři hudby – OSA
- Umělecké výkony, výkonní umělci – INTERGRAM
- Zvukové a zvukově obrazové záznamy, výrobci – INTERGRAM

Kolektivní správa práv výrobce

Vztah výrobce s kolektivním správcem je obecně poněkud ambivalentní, neboť na jedné straně často vystupuje jako uživatel autorských děl, uměleckých výkonů či záznamů, na druhé straně je jako nositel práv kolektivním správcem zastupován. V této souvislosti se nabízí otázka, zda tu nedochází k určitému střetu zájmů v případě, kdy INTERGRAM spravuje zároveň práva výkonných umělců i výrobců zvukových a zvukově obrazových záznamů.

Pro výrobce jako nositele práv jsou charakteristické dvě polohy, jednak je nositelem vlastních práv k zvukově obrazovému záznamu, jednak pravidelně bývá nositelem práv podle § 95 odst. 2 písm. c), jelikož často s autory a výkonnými umělci uzavírá právě takovou smlouvu, ze které mu přísluší výhradní oprávnění k výkonu práva kolektivně spravovaného pro celou dobu trvání majetkových práv a alespoň pro území České republiky zahrnující právo poskytnout podlicenci. Výrobce zvukově obrazového záznamu, který je zároveň nositelem ostatních práv týkajících se daného audiovizuálního díla, má tedy ve vztahu ke kolektivnímu správci například právo na odměnu za zhotovení rozmnoženy pro osobní potřebu na podkladě zvukově obrazového záznamu i za ostatní autory a výkonné umělce.

Přímo na výrobce se vztahuje povinně kolektivně spravované právo na odměnu za zhotovení rozmnoženiny pro osobní potřebu na podkladě zvukově obrazového záznamu, přičemž odměna je placena procentuálně z cen přístrojů k zhotovování rozmnoženin a z nenahraných nosičů. Pravidla pro rozdělování odměn jsou stanovena v § 104, výrobcům přísluší 25 % z vybraných odměn.

3 AUTORSKOPRÁVNÍ VZTAHY V PROCESU VÝROBY

3.1 Vztah výrobce a autora audiovizuálního díla

Vztah výrobce a režiséra jako autora filmového díla má v sobě jistě mnohá úskalí, neboť ačkoli jejich cíl (vytvořit kvalitní a úspěšné filmové dílo) bývá stejný, jejich prostředky a mnohdy i představy mohou být značně odlišné. Režisér potřebuje na realizaci svých uměleckých představ finanční prostředky, které se výrobce snaží ušetřit. Více než v jiných oborech proto záleží na jejich mezilidském vztahu, na tom kdy si vzájemně ustoupí a kdy nikoli, jak bude jejich spolupráce úspěšná.

Z právního hlediska mohou ve vztahu výrobce a režiséra nastat následující varianty:

- A. Výrobce neuzavřel s režisérem filmu žádnou smlouvu, ani nemá jeho svolení dílo zaznamenat na prvotní záznam.
- B. Výrobce uzavřel s režisérem pouze smlouvu o dílo podle občanského, případně obchodního zákoníku.
- C. Režisér poskytl výrobcí písemnou smlouvou oprávnění zaznamenat filmové dílo na prvotní záznam, ale smlouva licenční nebyla uzavřena.
- D. Režisér uzavřel s výrobcem smlouvu o vytvoření díla a smlouvu licenční.
- E. Režisér je v pracovněprávním vztahu s výrobcem.
- F. Režisér je výrobcem

Ad A)

Ke vzniku smlouvy je třeba, aby se její účastníci dohodli alespoň na jejích podstatných náležitostech, což v případě licenční smlouvy znamená dosažení konsenzu o tom, (i) že je na určité dílo autorem poskytována licence (ii) ke způsobu užití, který není-li sjednán, vyplývá z účelu smlouvy, a (iii) o úplatnosti (i bez určení výše odměny) či bezúplatnosti smlouvy. Pokud se tedy účastníci nedohodnou na těchto minimálních náležitostech, výrobce nemá vůbec právo dílo zaznamenat a samozřejmě ani nijak užít. Režisér by

se mohl domáhat zákazu neoprávněného zásahu do svého práva a odstranění jeho následků, případně přiměřeného zadostiučinění, dále náhrady škody a bezdůvodného obohacení.

Ad B)

Pokud by tato smlouva byla uzavřena bez současného uzavření smlouvy licenční, dílo bude mít režim díla na objednávku, který v sobě zahrnuje omezenou zákonnou licenci. Taková situace je však spíše nepravděpodobná, neboť pokud by tato smlouva byla uzavřena písemně, bylo by možno ji považovat za písemný souhlas zaznamenat dílo na prvotní záznam, čímž by se uplatnila vyvratitelná domněnka udělení licence, která uplatnění režimu díla na objednávku vylučuje (viz další bod). Smlouva ale může vzniknout i na základě ústní objednávky a její okamžité akceptace.

Obecně je třeba říci, že smlouva o dílo podle občanského či obchodního zákoníku je pro výrobu audiovizuálního díla nevhodná, protože pojmovým znakem těchto smluv je provádění díla na vlastní nebezpečí zhotovitele díla, v našem případě tedy režiséra filmu. Pokud by tedy nastala nějaká okolnost, pro kterou by režisér nemohl film dokončit, smlouva zaniká a režisér nemá nárok na odměnu ani na náhradu vynaložených nákladů. Tento případ by snad mohl nastat v případě audiovizuálních děl menšího rozsahu (např. klipu). V běžné praxi by takové náklady šly na vrub výrobce filmu a režisér by mohl být zavázán k náhradě škody, pokud by ji zaviněně způsobil.

Uplatní-li se tento režim, může výrobce (objednatel) dílo užít k účelu vyplývajícímu ze smlouvy. Určování způsobů a rozsahu takového užití jistě nebude snadnou záležitostí, zvláště pokud účel nebude ve smlouvě jednoznačně vyjádřen. Jde o licenci nevýhradní, pokud to není v rozporu s oprávněnými zájmy objednatele, což je třeba posoudit vzhledem k ceně díla a zájmem objednatele na návratnost jeho vložených finančních prostředků.

Není zcela jednoznačné, zda lze vůbec režim díla na objednávku vztáhnout i na AVD, zda tedy ustanovení o audiovizuálním díle nejsou zvláštní úpravou, která režim díla na objednávku vylučuje¹⁵. Pokud by bylo možné tuto úpravu použít, mohlo by se stát, že by rozsah užití vyplývající z účelu smlouvy přesáhl rozsah licence daný vyvratitelnou domněnkou stanovenou pro audiovizuální díla v § 63 odst. 3 (například by účelem smlouvy bylo zpřístupňování díla pomocí Internetu), na druhou stranu, pokud by se toto ustanovení nepoužilo, neměl by objednatel v tomto případě vůbec právo dílo užit. Tak to ostatně vyplývalo i ze zákona č. 35/1965 Sb., kdy bylo možné dílo vytvořené na objednávku užit pouze k účelu ve smlouvě vymezenému za podmínky autorova svolení. De lege ferenda by bylo vhodné, aby byl vzájemný vztah obou ustanovení vyjádřen zřetelněji.

Ad C)

V tomto případě se uplatní vyvratitelná domněnka, že režisér udělil výrobcí prvotního záznamu výhradní a neomezenou licenci k užití audiovizuálního díla ve znění původním, dabovaném i opatřeném titulky, jakož i k užití fotografií vytvořených v souvislosti s pořízením prvotního záznamu, a to s možností poskytnout oprávnění tvořící součást takové licence zcela nebo z části třetí osobě (§ 63 odst. 3). Dále platí, že se režisér s výrobcem dohodl na výši odměny, která je obvykle poskytována v době uzavření smlouvy za obdobných smluvních podmínek. Za předchozí úpravy se tato licence nevztahovala na rozmnožování pro účely rozšiřování (to znamená, že neumožňovala videodistribuci) a na zpřístupňování díla způsobem, že kdokoli může mít k němu přístup na místě a v čase podle své vlastní volby zejména počítačovou nebo obdobnou sítí, kterou je v současné době především Internet. Pokud tedy měl výrobce zájem i o takové užití, bylo třeba je upravit výslovně. O užití filmového díla zpřístupňováním pomocí Internetu lze uvažovat spíše z hlediska propagace, nepředpokládám, že by bylo

---

¹⁵ Kříž J., Holcová I., Kordač J., Křestánová V.: Autorský zákon a předpisy související, komentář, Linde Praha a.s., 2001 (str. 171, k § 63, Autor audiovizuálního díla): „Jde o zvláštní úpravu, která vylučuje aplikaci ustanovení o díle na objednávku dle § 61.“

obchodním zájmem výrobce umístit celovečerní film bezplatně na Internet, i když i taková situace může nastat.

Novela mění ustanovení § 63 odst. 3 ve dvou směrech. Za prvé mění formu vyjádření souhlasu tím, že místo písemného svolení režiséra bude nadále třeba uzavřít písemnou smlouvu, jejímž předmětem bude alespoň zaznamenání audiovizuálního díla na prvotní záznam. Za těchto podmínek navíc novela rozšiřuje domněnkou udělenou licenci o rozmnožování pro účely rozšiřování a na zpřístupňování díla způsobem, že kdokoli může mít k němu přístup na místě a v čase podle své vlastní volby zejména počítačovou nebo obdobnou sítí. Důvodem tohoto rozšíření je především zájem na ochraně investice výrobce, tak aby tento měl výhradní oprávnění ke všem způsobům užití zvukově obrazového záznamu audiovizuálního díla, včetně majetkových práv, na která se dosud domněnka nevztahovala.

Ad D)

Obvykle se tato smlouva uzavírá jako smlouva smíšená v jediném textu. Pouze pro přehlednost se budu dále zabývat smlouvami zvlášť. Pokud je licence poskytována jako výhradní, je třeba, aby forma smlouvy byla písemná

Smlouva o vytvoření díla

Jako smluvní typ byla upravena předchozím autorským zákonem a v současném autorském zákoně se již neobjevuje, nyní ji tedy lze uzavřít podle občanského, případně obchodního zákoníku jako smlouvu nepojmenovanou. Obecně se tato smlouva bude řídit občanským zákoníkem, jelikož autor není podnikatelem ve smyslu obchodního zákoníku, jeho činnost není živností, ale je možné si písemně dohodnout, že se smlouva bude řídit obchodním zákoníkem (§ 262). Taková dohoda nesmí směřovat ke zhoršení právního postavení té smluvní strany, která není podnikatelem, jinak je neplatná. Volba zákoníku je důležitá zejména pro posouzení možnosti odstoupení od smlouvy, pro náhradu způsobené škody, pro promlčení apod. Dle mého názoru nejde o smlouvu o dílo, neboť postrádá

jednu z jejích podstatných náležitostí, a to je provádění díla na nebezpečí zhotovitele.

Následující text si neklade za cíl být vzorem smlouvy, jde spíše o jednotlivé podněty k jejímu uzavírání:

- vymezení předmětu smlouvy

Výrobce zadává touto smlouvou autorovi vytvoření audiovizuálního díla. Autor se tedy zavazuje vytvořit audiovizuální dílo na náklady výrobce a výrobce se zavazuje zaplatit za to autorovi odměnu.

- dostatečné určení smluvních stran a díla

Smlouva by měla kromě určení smluvních stran (u autora alespoň jméno, příjmení, bydliště, rodné číslo, u výrobce obchodní firmu, údaje o statutárním zástupci nebo o tom, kdo ho zastupuje, identifikační číslo, sídlo, údaj o zápisu v obchodním rejstříku nebo jiné evidenci), co nejpřesněji vymezovat dílo, o které se jedná, nejlépe pracovním názvem a odkazem na scénář a jeho autora.

- další práva a povinnosti

Autor by se měl před uzavřením smlouvy seznámit se scénářem, pokud se na jeho tvorbě sám nepodílel, a posoudit, zda je schopen jeho realizace ve sjednaném termínu.

Smlouva může blíže vymezovat náplň autorovy činnosti, jako vytvoření technického scénáře a spolupráce při průzkumu, castingu, přípravných pracích, vlastní natáčení, dokončovací práce a vytvoření konečné verze audiovizuálního díla. Smlouva by měla určovat, kdo je odpovědný za výběr výkonných umělců a jednotlivých členů štábu, zda autor nebo výrobce, či zda se musí na konkrétních osobách shodnout, případně jak budou postupovat v případě, že se neshodnou (možností je určit třetí osobu, která rozhodne).

Výrobce bývá oprávněn průběžně kontrolovat provádění předmětu smlouvy sám nebo prostřednictvím osoby, kterou k tomuto účelu pověří. Autor by měl mít stanovenou povinnost provádět předmět smlouvy podle pokynů výrobce, které se týkají výrobních podmínek. Pokyny by měly být blíže

specifikovány, protože podle mého názoru by výrobce neměl zasahovat do autorovy tvůrčí práce v průběhu natáčení, na druhou stranu si ale může vyhradit právo posledního střihu nebo možnost jiných úprav (§ 51).

Výrobce předává autorovi podklady nezbytné pro provedení předmětu smlouvy, jako je plán výroby, rozpočet, v některých případech i scénář budoucího filmového díla. Plán výroby stanoví termíny jednotlivých fází realizace AVD. Autor by měl ve smlouvě souhlasit s předaným plánem výroby a rozpočtem a zavázat se je dodržet, s tím, že je výrobcem průběžně informován o výrobě z hlediska finančních nákladů. Autor se může zavázat k určité participaci, dojde-li k překročení rozpočtu způsobenému jeho zaviněním, například překročením spotřeby negativní suroviny nebo nedodržením výrobního plánu. Takové ustanovení pak může mít podobu smluvní pokuty, která je paušalizovanou náhradou škody. Pokud by výrobce chtěl na její uhrazení použít nevyplacenou část autorské odměny, bylo by třeba do smlouvy zahrnout i dohodu o započtení, jelikož jednostranné započtení je přípustné pouze proti dvěma pětinám pohledávky autorské odměny.

Autor je povinen odevzdat řádně zhotovené dílo ve sjednané formě v místě sídla nabyvatele v dohodnutém termínu, řádným předáním díla, jeho převzetím a schválením výrobcem je závazek autora splněn. Hmotný nosič díla se okamžikem předání stává majetkem výrobce.

Ve smlouvě by měla být dále řešena i odpovědnost za škodu, vady a prodlení, lze sjednat sankce za případné nesplnění smluvních povinností jako např. smluvní pokutu. Pokud tyto sankce nebudou sjednány, použije se zákonná úprava odpovědnosti v občanském zákoníku.

- stanovení odměny

Odměnu za vytvoření díla lze sjednat několika způsoby v závislosti na konkrétní situaci. Může být určena celková částka v závislosti na náročnosti projektu, která je vyplacena buď jednorázově nebo v několika splátkách po splnění smlouvy, případně je možné před splněním smlouvy poskytnout autorovi zálohu. Další možný způsob je odměňování autora v závislosti na počtu natáčecích dnů s ohledem na dobu strávenou přípravou natáčení.

U běžných kinematografických děl poněkud netypický, ale možný způsob je ten, že autorova odměna je závislá na výnosech výrobce z distribuce filmu v kinech. Je to určitým způsobem motivující a výhodou je, že se zlevní výroba, v případě neúspěšnosti daného AVD to ovšem může být pro autora i dosti riskantní. Dále by smlouva měla specifikovat splatnost odměny a způsob placení (v hotovosti, převodem na účet...).

Řešena by měla být i situace, kdy k naplnění smlouvy nakonec nedojde, ať už z důvodů na straně výrobce, autora či z vyšší moci. Pokud k tomu nedojde z důvodů na straně výrobce či z vyšší moci, měl by autor získat alespoň poměrnou část odměny, pokud k tomu nedojde z důvodů na straně autora, mělo by být řešeno za jakých okolností může výrobce AVD dokončit či nechat dokončit.

Licenční smlouva:

- vymezení předmětu smlouvy

Licenční smlouvou autor poskytuje nabyvateli výhradní oprávnění k výkonu práva AVD užít a nabyvatel se zavazuje poskytnout autorovi odměnu.

- dostatečné určení smluvních stran a díla

V tomto případě budu strany nazývat autor a nabyvatel. Pro jejich vymezení a určení díla platí totéž co pro předchozí.

- způsob a rozsah užití

Pro tento případ by mi připadalo vhodné vymezit licenci jako množstevně, časově a místně neomezenou a vztahující se na všechny způsoby užití a nevymezovat jednotlivé způsoby užití, čímž by se zvýšilo se riziko, že se ve smlouvě na některý způsob užití zapomene a zároveň by se snížila přehlednost smlouvy. Zvláště je možné ve smlouvě upozornit na některé způsoby užití, které by mohly být autorem vnímány jako snižující hodnotu díla, například rozdělení díla za účelem vkládání reklamy, užití díla pro účely merchandisingu (výroba a rozšiřování propagačních předmětů), pořízení dalších jazykových verzí atd. Dále je vhodné do smlouvy zařadit svolení zaznamenat dílo na prvotní záznam.

- poskytnutí oprávnění třetí osobě

Sjednání možnosti poskytnutí podlicence je v této oblasti nezbytné, neboť další zpřístupňování díla veřejnosti bude zpravidla uskutečňováno pomocí podlicenčních smluv sjednávaných s distributory, provozovateli kin apod.

- další práva a povinnosti

Obecně je licenční smlouva pro nabyvatele zavazující a chce-li se tomu nabyvatel vyhnout, je třeba do smlouvy zahrnout ustanovení, že není povinen poskytnutou licenci využít. Vzhledem k tomu, že licenční smlouva bývá uzavírána před započítáním vytváření AVD, není možné odhadnout komerční potenciál budoucího díla, nelze tedy následně od nabyvatele očekávat, bude-li přesvědčen, že dílo takový komerční potenciál nemá, že investuje další finanční prostředky do propagace a výroby filmových kopií. Na druhou stranu lze předpokládat, že se nabyvatel bude snažit, aby se jeho investice zhodnotila, autor se tedy nemusí obávat, že jeho dílo bude nežíváno neodůvodněně.

I v případě, že licence není sjednána jako zavazující, má autor právo odstoupit od smlouvy pro nečinnost nabyvatele, pokud je licence výhradní a není-li využívána nebo je-li využívána nedostatečně a jsou-li tím zároveň značně nepříznivě dotčeny oprávněné zájmy autora (§53). Autor může toto právo využít po uplynutí 2 let od poskytnutí licence, případně od odevzdání díla nabyvateli, je-li licence poskytnuta dříve. Smlouvou může být tato lhůta měněna, což je vhodné, protože zejména u audiovizuálních děl se dvouletá lhůta může zdát krátká.

Setkala jsem se s názorem, že jelikož licence může být poskytnuta nejdéle na dobu trvání majetkových práv, jde o smlouvu uzavřenou na dobu určitou¹⁶, a jako taková nelze vypovědět, pokud není ve smlouvě sjednáno jinak. Domnívám se ale, že omezenost trvání smlouvy nemusí implikovat

---

¹⁶ Vandas M., Typové autorské smlouvy v současné audiovizuální producentské praxi, diplomová práce FAMU, 2001 (str. 57): „Po velkých diskusích se došlo k závěru, že doba neomezená neexistuje, že všechny licenční smlouvy tady jsou a byly i dříve na dobu určitou...“

určitost doby trvání, a ta by tedy mohla být stanovena i jako neurčitá v rámci doby trvání majetkových práv.

- stanovení odměny

Na rozdíl od předchozí úpravy se autorovi má dostat odměny za poskytnutí oprávnění užít, nikoli až za užití samé. Jinak je stanovení odměny, její splatnost a způsob placení opět variabilní a závislé na konkrétní situaci. V případech, kdy odměna za poskytnutí licence není sjednána v závislosti na výnosech a je-li tak nízká, že je ve zřejmém nepoměru k zisku z využití licence a významu díla pro dosažení takového zisku, má autor právo na přiměřenou dodatečnou odměnu. Novela opustila dispozitivní povahu tohoto ustanovení, právo na dodatečnou licenční odměnu tedy již nadále nelze smluvně vyloučit.

Zbývá se ještě zmínit o vzájemném vztahu mezi domněnkou podle § 63 odst. 3 a písemně uzavřenou licenční smlouvou obsahující svolení zaznamenat dílo na prvotní záznam. Určitý problém při výkladu zákona může nastat v případě, kdy rozsah smlouvou udělené licence je užší než rozsah oprávnění vyplývající z uvedené domněnky. Jde o to, zda v takovém případě domněnka bude rozšiřovat rozsah smluvní licence, či zda se nebude vůbec aplikovat.¹⁷ Zastávám spíše názor, že strany dávají smlouvou najevo rozsah licence, který má být poskytnut, a domněnka se současně neaplikuje, neboť je sjednáno jinak.

Ad E)

Nová úprava svěřuje v § 58 nazvaném zaměstnanecké dílo zaměstnavateli výkon majetkových práv k dílu, které autor vytvořil ke splnění svých povinností vyplývajících z pracovněprávního či služebního vztahu. Jako vykonavatel má silnější postavení než nabyvatel licence, neboť jeho výkon se vztahuje na všechna majetková práva, tedy i na ta podle § 24 (právo na odměnu při opětném prodeji originálu díla uměleckého) a § 25 (právo na

---

¹⁷ Ostrouchov P., Právní problematika výkonných umělců v audiovizuální výrobě, diplomová práce FAMU, 2003 (str. 58): „...pokud je rozsah licence užší než je rozsah oprávnění výrobce dle uvedené domněnky a žádná práva zahrnutá do oprávnění dle domněnky nejsou výslovně vyloučena, platí rozsah daný domněnkou, který má přednost před zužující licencí.“

odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu), samozřejmě je oprávněn dílo užít a udělit oprávnění k užití jinému a pobírat za to odměnu. Navenek vystupuje při vykonávání majetkových práv vlastním jménem a na svůj účet.

Z tohoto hlediska by mohlo být pro výrobce výhodné, kdyby s autory (to se týká i autorů děl audiovizuálně užitých) uzavíral pracovní smlouvy a podřídil tak dílo zaměstnaneckému režimu. V praxi se tak ale příliš neděje, především snad z daňových důvodů a z toho důvodu, že autoři často vytvářejí několik projektů současně, a proto dávají přednost volnějším smluvním vztahům. Česká televize zaměstnává několik výtvarníků podílejících se na tvorbě dekorací AVD, jejichž práci lze režimu zaměstnaneckého díla podřadit.

Novelou zákoníku práce č. 155/2000 Sb. byl zrušen § 232 odst. 3 zakazující uzavírat dohody o pracích konaných mimo pracovní poměr na činnosti, které jsou předmětem ochrany podle autorského zákona, nadále je tedy možné tyto dohody s autory uzavírat.

Ad F)

Autor může být i výrobcem, pak ovšem samozřejmě nelze hovořit o právním vztahu, neboť ze samého pojmu vyplývá, že vztah musí mít nejméně dva subjekty. Pro režiséra může být zajímavé, že tak získává určitou míru volnosti a může o svém díle svobodněji rozhodovat.

Poměrně běžná v České republice je situace, kdy autor sice není výrobcem, ale je producentem. V tomto případě již jde o dvě různé právní osoby, a jejich autorskoprávní vztah má tudíž stejné varianty, jaké byly nastíněny v předcházejícím textu. Navíc ovšem přistupuje vztah, který se odvíjí od vztahu režiséra jako producenta k výrobcí. Mám na mysli především vztahy, kdy bude producent společníkem ve společnosti, která je výrobcem, nebo členem jejího statutárního orgánu (Ondřej Trojan a Total HelpArt T.H.A., v.o.s., Jan Svěrák a Biograf Jan Svěrák s.r.o. ...). Vzhledem k tomu, že tyto vztahy budou spíše obchodněprávní než autorskoprávní, nebudu se jimi ve své práci dále zabývat.

Ostatní ustanovení vztahující se na vztah výrobce a autora

Pro vztah mezi výrobcem prvotního záznamu a autorem audiovizuálního díla platí ještě některá další pravidla. Pokud si to autor ve smlouvě výslovně nevymíní, nepoužije se ustanovení o právu autora na odstoupení od smlouvy pro změnu přesvědčení autora (§ 54). Kromě investice výrobce tato úprava chrání i výkonné umělce a autory děl audiovizuálně užitých, neboť v případě odstoupení režiséra by i jejich práce mohla přijít vniveč.

Naopak přiměřeně se použije ustanovení § 58 odst. 4, podle kterého se má za to, že autor svolil ke zveřejnění, úpravám, zpracování včetně překladu, spojení s jiným dílem a zařazení do díla souborného. „Ustanovení o uvádění díla pod jménem výrobce se nepoužije, autorovi audiovizuálního díla zůstává právo na uvádění jména zachováno.“¹⁸

V této souvislosti bych se ráda zmínila o institutu tzv. výhrady autorského práva (copyrightová doložka, symbol ©). Uvedení této výhrady nemá z hlediska českého autorského práva význam, protože ochrana autorských děl je podle něj zcela neformální, to znamená, že autorské dílo je chráněno od okamžiku jeho vyjádření v jakékoli objektivně vnímatelné podobě, tedy i bez uvedení copyrightové doložky. V zásadě má výhrada autorského práva ten smysl, že poskytuje třetím stranám informaci, kdo je nositelem majetkových práv k dílu, a na koho je třeba se obrátit, chtějí-li předmět ochrany užít.

---

¹⁸ Kříž J., Holcová I., Kordač J., Křesťanová V.: Autorský zákon a předpisy související, komentář, Linde Praha a.s., 2001 (str. 171)

Dalším jejím účelem je zajištění ochrany v zemích, které vyžadují jako podmínku ochrany práv splnění různých formálních náležitostí, a přitom se účastní Všeobecné úmluvy o právu autorském.¹⁹

Jak vyplývá i z dotčené úmluvy, neuvádí se u výhrady © jména autorů, ale nositelů práv, kterými jsou dle § 95 osoby, jimž přísluší

a) majetkové právo autorské nebo majetkové právo související s právem autorským,

b) ze zákona oprávnění k výkonu majetkových práv k dílu (§ 58), nebo

c) ze smlouvy výhradní oprávnění k výkonu práva kolektivně spravovaného pro celou dobu trvání majetkových práv a alespoň pro území České republiky s právem poskytnout podlicenci.

Běžně je tedy u značky © na nosiči audiovizuálního díla uváděno jméno nebo firma výrobce, který má ze smlouvy výhradní oprávnění k výkonu práva dílo užít pro celou dobu trvání majetkových práv a alespoň pro území České republiky s právem poskytnout podlicenci.

Dále obdobně platí ustanovení § 58 odst. 5 upravující nevyvratitelnou domněnku, že autor udělil výrobcí svolení k dokončení nehotového díla pro případ, že bude přes výzvu k dodatečnému plnění v prodlení s vytvořením díla anebo zanikne-li jeho závazek dokončit smrtí nebo pro nemožnost plnění.

---

¹⁹ Všeobecná úmluva o autorském právu, článek III, odstavec 1.: "Každý smluvní stát, který podle svého vnitřního zákonodárství vyžaduje jako podmínku ochrany práv autorů splnění formálních náležitostí, jako jsou uložení, registrace, vyznačení, notářské osvědčení, zaplacení poplatků, vyrobení nebo uveřejnění na jeho území, musí pokládat tyto požadavky za splněné pro každé dílo chráněné podle této úmluvy, které bylo poprvé uveřejněno mimo území tohoto státu a jehož autor není občanem tohoto státu, jestliže od prvního uveřejnění tohoto díla všechny výtisky díla uveřejněného se svolením autora nebo každého jiného nositele autorského práva jsou opatřeny značkou © s připojením jména nositele autorského práva a s uvedením roku prvního uveřejnění; značka, jméno a rok musí být uvedeny takovým způsobem a na takovém místě, aby bylo jasné patrné, že je autorské právo vyhrazeno."

3.2 Vztah výrobce a autorů děl audiovizuálně užitých

Audiovizuálně užitá díla se vyznačují velkou rozmanitostí. Vztah výrobce a autorů děl audiovizuálně užitých je do jisté míry závislý na tom, zda jde o dílo, jehož základním účelem je zařazení do díla audiovizuálního a jsou pro něj přímo vytvářena, nebo zda jde o dílo, které vzniklo nezávisle na audiovizuálním díle a možnosti jeho užití se nevyčerpávají právě jeho zařazením do AVD a užitím ve spojení s ním.

Obecně pro obě kategorie audiovizuálně užitých děl platí, že zpracovat dílo a zařadit je do díla audiovizuálního lze jen se svolením autora (§ 62 odst. 2), nicméně pokud dojde k zařazení díla do díla audiovizuálního bez tohoto souhlasu, „jde o neoprávněný zásah do práv k dílu, i přes takový zásah však audiovizuální dílo vzniká a autorské právo k němu náleží jeho autorovi, práva k dílům audiovizuálně užitým však zůstávají nedotčena a autor díla audiovizuálního (popř. výrobce) bude při nakládání se svým dílem těmito právy omezen.“²⁰

Je-li toto svolení zařadit dílo do díla audiovizuálního poskytnuto písemnou smlouvou výrobcí, uplatní se vyvratitelná domněnka, podle které může výrobce dílo beze změny či po zpracování zaznamenat na prvotní záznam (§ 64 odst. 1). Dále je upravena shodně s § 63 odst. 3 týkajícím se autora audiovizuálního díla. Stejně jako u ustanovení § 63 odst. 3 je třeba upozornit na novelu, jejíž obsah rozebírám v příslušné kapitole. Výjimka platí pro díla hudební, na které se uvedená domněnka nevztahuje, jeho užití je tedy vždy třeba upravit smluvně.

Není-li ve smlouvě sjednáno jinak, může autor díla audiovizuálně užitého udělit svolení k zařazení takového díla do jiného díla audiovizuálního či je do jiného AVD sám zařadit až po uplynutí deseti let od předchozího uděleného svolení (§ 64 odst. 2). Tato ustanovení v podstatě umožňuje autorovi audiovizuálně užitého díla poskytnout svolení k zařazení díla do jiného AVD dříve než uplyne doba trvání majetkových práv, a tím vlastně prolamuje

---

²⁰ Kříž J., Holcová I., Kordač J., Křestánová V.: Autorský zákon a předpisy související, komentář, Linde Praha a.s., 2001 (str. 168)

výhradnost licence stanovenou v předchozím odstavci. „Výrobce audiovizuální díla nemůže bránit, aby díla audiovizuálně užitá nebylo už možno užít nikdy k výrobě jiného audiovizuálního díla. Proto se stanoví maximální desetiletá lhůta, po kterou je tento způsob užití výrobcem vyhrazen a po jejím uplynutí se stává oprávnění výrobce nevýhradním.“²¹ Smluvní strany se ovšem mohou dohodnout jinak, takže tato lhůta může být zkrácena i prodloužena, a to až na dobu trvání majetkových práv k dílu. Prakticky může být toto ustanovení použito například autorem literární předlohy.

Pro vztah mezi autorem díla audiovizuálně užitého a výrobcem se obdobně použije § 63 odst. 4, podle kterého se nepoužije, není-li sjednáno jinak, ustanovení o odstoupení autora pro změnu přesvědčení, ustanovení o svolení ke zveřejnění, úpravám, zpracování, spojení s jiným dílem a zařazení do díla souborného se použije přiměřeně a ustanovení o dokončení nehotového díla výrobcem platí obdobně.

Co se týče děl preexistentních, každý, kdo chce do vyráběného audiovizuálního díla zařadit již dříve zveřejněné či ke zveřejnění určené autorské dílo, je povinen předem si zajistit souhlas nositele autorských práv. To se týká i výkonných umělců a výrobců zvukových či zvukově obrazových záznamů, jejichž výkony a záznamy hodlá výrobce do filmu zařadit.

Za nositele práv zastupované OSA - Ochranným svazem autorským pro práva k dílům hudebním, kteří si ve smlouvě o zastupování nevyhradili právo na samostatné udělování licence umožňující zařazení díla do díla audiovizuálního, je oprávněn udělit souhlas tento kolektivní správce.

Souhlas autora k zařazení díla do AVD není třeba získat k dílům, ke kterým uplynula doba trvání autorských majetkových práv (volná díla), ani pro různé případy bezúplatných zákonných licencí. Tak například je možné v díle citovat v odůvodněné míře výňatky ze zveřejněných děl jiných autorů

---

²¹ Důvodová zpráva k zákonu č.121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů

(§ 31), samozřejmě za předpokladu, že bude uvedeno jméno autora, nejde-li o dílo anonymní, nebo jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na veřejnost, název díla a pramen. Tuto podmínku je možné splnit uvedením požadovaných informací ve filmových titulcích. Novela celkem logicky doplnila, že takto citovaná díla je možné dále užít, což je vzhledem k naší problematice velmi praktické.

Taktéž není třeba souhlasu autora díla trvale umístěného na veřejném prostranství (§ 33), aby toto dílo mohlo být zaznamenáno filmovou technikou. Je-li to možné, je třeba také při tomto užití uvést jméno autora, název a nově i umístění zaznamenávaného díla. Novela analogicky citacím doplňuje, že takto zaznamenaná díla lze dále užít, přičemž upouští od výčtu způsobů tohoto užití.

Novela rovněž v § 38c nově upravuje zákonnou licenci na nepodstatné vedlejší užití díla: „Do práva autorského nezasahuje ten, kdo náhodně užije dílo v souvislosti se zamýšleným hlavním užitím jiného díla nebo prvku.“ Ustanovení odpovídá směrnici 2001/29/ES o informační společnosti, která vymezuje „příležitostné zahrnutí díla nebo jiného předmětu ochrany do jiného materiálu“. Důvodová zpráva v této souvislosti přímo zmiňuje natáčení filmu. Jde o ustanovení, které může ušetřit starosti s tím, aby se náhodou v záběru nemihnul obraz na stěně, který nebyl zamýšlen. Je však třeba dbát na to, že každou výjimku je třeba vykládat restriktivně, tzn. nesmí být tohoto ustanovení využíváno nepřiměřeně.

Další zajímavou otázkou audiovizuálně užitých děl je volné zpracování cizí předlohy (parafráze) nebo její komická napodobenina (parodie). V těchto případech může jít o zpracování díla, ke kterému je třeba vždy souhlasu autora díla, které se zpracovává. Zákonná licence k těmto způsobům užití je vymezena směrnicí 2001/29/ES, v autorském zákoně její promítnutí zatím chybí. V jedné fázi příprav novely se sice tato zákonná licence objevila, později ale byla zase odstraněna, „nikoli však z důvodu nesouladu

s komunitárním právem, ale z důvodů jiných, veřejnosti blíže neznámých.“²² Otázkou je, zda se tak stalo proto, že podle názoru zákonodárců jde o úpravu nadbytečnou, nebo je skutečně záměrem parodování a parafráze v rámci zákonné licence neumožnit. Zákonná licence by samozřejmě byla omezena rozsahem vyžadovaném konkrétním účelem a nutností souladu s dobrými mravy, její zakotvení by jistě bylo užitečné. V některých případech se totiž zdá být absurdní, aby autor parodie (či třeba karikatury) nejprve jednal o poskytnutí licence s autorem předlohy.

Kromě oprávnění k zařazení díla do díla audiovizuálního potřebuje výrobce licenci i k ostatním způsobům užití. Je-li svolení poskytnuto písemnou smlouvou a nejde-li o dílo hudební, může se spokojit s řešením poskytovaným zákonnou domněnkou o udělení licence (§ 64 odst. 1), jinak musí svůj vztah s autorem audiovizuálně užitého díla blíže vymezit smlouvou licenční.

Ve vztahu výrobce a autorů děl vznikajících za účelem zařazení do audiovizuálních díla lze v podstatě vyjít z toho, co již bylo výše řečeno o vztahu výrobce a režiséra, proto rekapituluji, aniž bych se pouštěla do hlubšího rozboru, možné varianty.

- A) Mezi výrobcem a autorem audiovizuálně užitého díla není uzavřena žádná smlouva, výrobce nemá ani autorovo svolení k zařazení díla do díla audiovizuálního, jeho zásah do autorských práv je tedy neoprávněný.
- B) Mezi výrobcem a autorem audiovizuálně užitého díla je uzavřena pouze smlouva o dílo podle občanského, případně obchodního zákoníku. Tato situace může teoreticky nastat i z toho důvodu, že nemusí být předem jasné, zda výsledné dílo bude splňovat znaky díla autorského, a uzavírání autorskoprávní smlouvy se tedy může zdát bezpředmětné. Ne každý kostým či maska budou jedinečným výsledkem tvůrčí duševní

---

²² Právní zpravodaj 8/2006 (www.pravnizpravodaj.cz), Harmonizační novela autorského zákona si nechala prostor pro další novelu

činnosti autora, taktéž například povaha filmového střihu nebo zvuku není zcela jednoznačná.

- C) Autor audiovizuálně užitého díla udělil výrobci písemnou smlouvou oprávnění k zařazení díla do díla audiovizuálního, ale licenční smlouva nebyla uzavřena. Aplikuje se domněnka podle § 64 odst. 1.
- D) Autor audiovizuálně užitého díla uzavřel s výrobcem smlouvu o vytvoření díla (jako smlouvu nepojmenovanou či jako smlouvu od dílo) a smlouvu licenční. Smlouva o dílo podle občanského či obchodního zákoníku může být v některých případech vyhovující, neboť si lze představit audiovizuálně užití dílo vyráběné na vlastní náklady a nebezpečí. Náplní činnosti některých autorů děl audiovizuálně užitých se zabývám níže. Licenční smlouva by měla být uzavřena ve stejném rozsahu jako smlouva s režisérem.
- E) Autor audiovizuálně užitého díla je v pracovněprávním vztahu s výrobcem, jeho dílo má režim díla zaměstnaneckého (§ 58)
- F) Autor audiovizuálně užitého díla může být i výrobcem.

Popis činnosti některých autorů děl AV užitých:

(text vychází z Katalogu prací podle povolání a stupňů, Ministerstvo práce a sociálních věcí, REVA/OLIVA, 1996, provozního řádu České televize č. 74/1993 a Malého labyrintu filmu Jana Bernarda a Pavly Frýdlové, Albatros, 1988)

Scénárista vytváří autorské dílo v podobě scénáře, který může být buď původní nebo adaptací jiného literárního díla. Pravidelně scénárista nejprve vytváří tzv. synopsi (načrtnutí obsahu filmu), kde již můžeme hovořit o díle ve smyslu autorského zákona, a následně ji rozepisuje do literárního scénáře, který obsahuje úplný přehled děje, dialogy, popis prostředí a charakterů postav. Dále může scénárista spolupracovat s režisérem a kameramanem při vytváření technického scénáře, který je již rozdělen na jednotlivé záběry, u kterých je vyznačena jejich délka a velikost, sklon a pohyb kamery a další technické požadavky. Možná je i spolupráce scénáristy při vlastním natáčení. Kromě scénáristy se na scénáři může

podílet i autor dialogů, podle života režiséra, autora scénáře, autora dialogů a skladatele hudby vytvořené pro audiovizuální dílo se také řídí doba trvání majetkových práv k AVD.

Kameraman vytváří obrazovou stránku audiovizuálního díla ve shodě s představou režiséra a ve spolupráci s ním. Určuje výtvarné koncepce filmové fotografie, je odpovědný za technickou a uměleckou kvalitu. Podílí se na výběru exteriérů a přípravě interiérů z hlediska obrazové koncepce filmu a může spolupracovat i při výběru hereckého obsazení. Koordinuje kamerovou obsluhu. Navrhuje obrazovou stránku trikových záběrů.

Architekt ve spolupráci s režisérem a kameramanem navrhuje, na základě scénáře, výtvarnou podobu díla. Podílí se na výběru exteriérů, interiérů a tvorbě ateliérových staveb. Odpovídá za uměleckou úroveň i realizační stránku scénografického řešení. Spolupracuje s kostýmním výtvarníkem a ovlivňuje celé výtvarné polohy díla, včetně grafiky. Dohlíží na práci pracovníků výtvarných a technických profesí, kteří pracují na realizaci jeho požadavků.

Kostýmní výtvarník navrhuje a vyhledává veškeré součásti kostýmní výpravy AVD v souladu s uměleckými záměry režiséra a podle potřeb scénáře. Zajišťuje dobový styl a výtvarné řešení kostýmů.

Umělecký maskér vytváří návrhy masek filmových postav v uměleckém stylu díla a podle záměrů režiséra a zajišťuje jejich realizaci. Řídí po umělecké stránce práci maskérů a vlásenkářů. Zajišťuje soulad uměleckého záměru, dobového a místního charakteru a atmosféry se zpracováním a výrazem masek.

„**Střihač** je tvůrčí pracovník, který za vlastního autorského vkladu, většinou ve zvyklostní spolupráci s režisérem a ostatními tvůrčími členy týmu, vytváří konečnou skladbu kinematografického, televizního nebo jiného audiovizuálního materiálu v ucelené dílo.“²³

---

²³ Ze stanov Asociace filmových a televizních střihačů

Právě u střihačů se vede diskuse o tom, zda má jejich práce povahu autorského díla. Z citovaného úryvku stanov Asociace filmových a televizních střihačů vyplývá názor střihačů na danou problematiku, nicméně zda jde o autorské dílo, pouhou rutinní činnost, popřípadě o umělecké výkon, bude třeba posuzovat u každého případu zvlášť.

Zvukař vytváří zvukovou složku díla. Je odpovědný za technickou i uměleckou kvalitu zvukové složky. Navrhuje nebo určuje vhodnou technologii a určuje způsob snímání zvuku, vede a řídí práci asistentů zvuku. Spolu s režisérem vytváří zvukovou dramaturgii, tj. výběr a úpravu zvukových efektů, zvukových atmosfér a koláží. Stejně jako u střihačů je třeba v každém konkrétním případě posuzovat, zda jde o autorské dílo či nikoli.

Autor původní hudby komponuje hudbu dotvářející filmovou atmosféru buď podle scénáře nebo ji vytváří k již natočenému audiovizuálnímu dílu podle požadavků režiséra na povahu a délku hudby.

3.3 Vztah výrobce a výkonných umělců

Bez výkonných umělců se výrobce audiovizuálního díla prakticky neobejde, neboť ačkoli si lze představit i audiovizuální dílo vzniklé bez jakékoli účasti výkonných umělců, například animovaný či dokumentární film bez hudby a komentáře, nebudou takové případy příliš obvyklé. Prostřednictvím výkonných umělců je divácké veřejnosti zprostředkováno vnímání autorského díla. Svými výkony se významně podílejí na výsledném charakteru a kvalitě díla a určitá proslulost výkonného umělce má často vliv i na ekonomickou úspěšnost AVD.

Ustanovení § 74 odkazuje na obdobné použití některých ustanovení hlavy I. o právu autorském pro výkonné umělce a jejich výkony, je tedy možné částečně odkázat na to, co již bylo napsáno v kapitolách 3.1 a 3.2. Pro vztah výrobce a výkonného umělce se tedy mimo jiné použijí ustanovení o licenční smlouvě a ustanovení § 64 odst. 1 týkající se zákonné domněnky udělení licence.

Stejně jako k užití autorského díla i k užití uměleckého výkonu je třeba získat oprávnění od výkonného umělce a je dobré mít na paměti, že již zaznamenání vytvořeného výkonu je podle § 71 odst. 2 písm. b) užitím uměleckého výkonu. Otázkou je zařazení zaznamenaného výkonu do audiovizuálního díla, neboť v § 74 není § 62 odst. 2 zmíněno a ani v § 71 odst. 2 není užití zařazením do díla audiovizuálního jmenováno, nicméně nepovažujeme-li tento výčet za taxativní, lze zařazení do AVD považovat za způsob užití, a pak je tedy k němu třeba získat licenci jako k jakémukoli jinému užití. Že je k zařazení výkonu do díla audiovizuálního třeba umělcova svolení, naznačuje i odkaz na § 64 odst. 1 v § 74.

Je však třeba upozornit na to, že na výkonné umělce se nevztahuje ustanovení o zaměstnaneckém díle a o díle na objednávku. Vytváří-li tedy výkonný umělec umělecké výkony v rámci svého zaměstnání, je třeba k užití každého uměleckého výkonu uzavřít licenční smlouvu, a to včetně užití veřejným provozováním živého výkonu. Stejně tak vytvoření uměleckého výkonu na objednávku nemá automaticky za následek, že objednatel může dílo užit, „bude-li ovšem ze smlouvy uzavřené podle občanského zákoníku zřejmý účel, bude se případ od případu posuzovat, zda nejde o smlouvu smíšenou, kdy strany sjednaly nejen závazek výkonného umělce umělecký výkon vytvořit, ale kdy umělec projevil souhlas s užitím výkonu.“²⁴ Dle mého názoru nelze v případě uměleckého výkonu použít jako smluvní typ smlouvu o dílo, protože zde nejde o „hmotně zachycený výsledek činnosti“²⁵, bylo by ho tedy možné aplikovat pouze na bázi analogie. Bude-li smlouva uzavřena v režimu obchodního zákoníku, bude analogicky možné aplikovat § 558 obchodního zákoníku, který je obdobou § 61 autorského zákona a který takové užití k účelu vyplývajícímu ze smlouvy umožňuje.

---

²⁴ Kříž J., Holcová I., Kordač J., Křestánová V.: Autorský zákon a předpisy související, komentář, Linde Praha a.s., 2001 (str.197)

²⁵ Knappová M., Švestka J. a kol.: Občanské právo hmotné 2, ASPI Publishing, s.r.o., Praha 2002 (str. 206) a zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, § 536 odst. 2

Stejně jako audiovizuálně užitá díla je možné i audiovizuálně užití výkony dělit na preexistentní a vytvořené přímo pro audiovizuální dílo, se všemi konsekvencemi, které z toho vyplývají. Co se týče zaznamenaných uměleckých výkonů, poskytuje výrobcům audiovizuálních děl licenci kolektivní správce INTERGRAM. „V praxi jde především o případy užití tzv. archivní hudby a o užití částí archivních filmů jejich zařazením do jiného (nového) filmu. Licence zahrnuje tzv. synchronizaci zaznamenaného výkonu s obrazem (jde-li o zvukový záznam) a poskytuje se vždy paušálně ke konkrétnímu způsobu užití (tj. bez množstevního omezení v rámci toho kterého způsobu užití), a to v závislosti na délce použitého záznamu počítané v započatých minutách. Odměny platí výrobce audiovizuálního díla, kterému je uvedená licence poskytnuta.“²⁶ Je třeba upozornit na to, že tato licence se nevztahuje na práva výrobce zvukového resp. zvukově obrazového záznamu, na kterém je daný výkon zachycen, a proto je třeba se na příslušné výrobce obracet přímo, jelikož příslušná práva vykonávají individuálně.

Z výkonných umělců přichází výrobce AVD zajisté nejčastěji do styku s herci, obsazení jednotlivých rolí může být pro audiovizuální dílo klíčové, může mít vliv jak na jeho komerční úspěch, tak na jeho finanční náklady. Z tohoto důvodu na tomto místě budu podrobněji zabývat některými aspekty **smlouvy o vytvoření uměleckého výkonu smíšené s licenční smlouvou**, která je nejvhodnější pro úpravu vztahů mezi hercem a výrobcem AVD.

Touto smlouvou se umělec zavazuje vytvořit pro výrobce umělecký výkon a poskytuje mu oprávnění k užití tohoto výkonu a výrobce se zavazuje zaplatit mu za to odměnu. Smluvními stranami jsou tedy výrobce a výkonný umělec – herec, který se může nechat smluvně zastupovat uměleckou agenturou. Ta by se pak měla prokázat plnou mocí osvědčující, že je oprávněna za herce vyjednávat smluvní podmínky, případně i podepisovat smlouvu.

---

²⁶ www.intergram.cz

Umělecký výkon by měl být ve smlouvě vymezen srozumitelně a určitě, alespoň označením role a audiovizuálního díla, pro které má být výkon vytvořen. Dále by mělo být uvedeno, že roli bude výkonný umělec vytvářet podle scénáře a pokynů režiséra, podle svých nejlepších schopností. S vytvořením výkonu souvisí i herecké, kamerové kostýmní či jiné zkoušky a postsynchrony.

Ve smlouvě by nemělo chybět ani vymezení podmínek vytvoření výkonu, především doby plnění (nejlépe příložením natáčecího plánu) a místa plnění, s určením toho, kdo zajišťuje dopravu umělce na místo natáčení. Umělec by se měl zavázat, že dokončí umělecký výkon i v případě překročení stanoveného termínu za stejných podmínek, ovšem s tím, že výrobce bude respektovat další závazky umělce vůči třetím osobám. V tomto případě lze dohodnout i možné zvýšení odměny. Je-li součástí role nějaká mimořádná činnost (nahota, různé fyzicky náročné výkony) nebo je-li pro roli potřebná výrazná změna vizáže, je vhodné na to ve smlouvě upozornit, i vzhledem k tomu, že je tak možné předejít budoucím nedorozuměním. Někdy je též třeba, aby herec absolvoval potřebný výcvik. Zároveň by se měl umělec zavázat, že nebude výrazně měnit svou podobu, pokud to není pro roli potřebné.

Ve smlouvě mohou být dále stanoveny některé další povinnosti umělce nesouvisějící přímo s vytvářením výkonu, například spolupráce při propagaci audiovizuálního díla, případně návštěva společenských akcí pořádaných sponzorem díla.

Aby bylo vyhověno právu na ochranu osobnosti, je dobré do smlouvy zařadit i ustanovení umožňující pořízení a užití jména, podobizny, obrazových snímků, zvukových či zvukově obrazových záznamů týkajících se umělce k reklamním účelům. Řešeny mohou být i bližší podmínky takového užití, zejména zda a jakým způsobem se bude jméno a podoba umělce vyskytovat na reklamních materiálech.

Závazky výrobce mohou být následující: výrobce se zavazuje předat umělci scénář před podpisem smlouvy pro přípravu a nastudování uměleckého výkonu, dále se zavazuje zajistit umělci vhodné podmínky k vytvoření

výkonu (to se může týkat dopravy, ubytování, stravy, šatny atd.) a podmínky pro bezpečné vytvoření výkonu, případně se zavazuje, že umělec pojistí proti úrazu, pokud součástí role jsou fyzicky náročné scény. Nedojde-li po podpisu smlouvy z rozhodnutí výrobce k vytvoření uměleckého výkonu umělcem nebo nedojde-li k dokončení díla, měl by mít umělec nárok na určitou část odměny, protože v takovém případě musel odmítnout jiné pracovní nabídky na dané období, a měl by tedy být alespoň částečně odškodněn.

Je vhodné si uvědomit, že stanoví-li smlouva smluvním stranám povinnosti, je třeba řešit situaci jejich nesplnění. Ve většině případů postačuje zákonná úprava, nicméně pro případy nesplnění konkrétních povinností je možné ustanovit smluvní pokutu. Pokud není dohodnuto něco jiného, není již možno vedle smluvní pokuty vyžadovat náhradu škody. Smlouva může též upravit další možnosti odstoupení od smlouvy, než které stanoví zákon, zejména pro případ závažného nebo opakovaného porušování povinností ze smlouvy jednou ze smluvních stran.

Ve smlouvě by rozhodně nemělo být zapomenuto na poskytnutí licence, kterou je nejvhodnější vymezit jako množstevně, časově a místně neomezenou, vztahující se na všechny způsoby užití, s možností poskytovat podlicence a pro výrobce nezavazující. Z pohledu následné exploatace AVD je nejjednodušší, je-li oprávnění k užití poskytnuto všemi výkonnými umělci, autory děl audiovizuálně užitých a autorem díla ve stejném rozsahu.

3.4 Koprodukce

Ještě bych se chtěla pouze stručně zmínit o koprodukčních vztazích, protože vlastně také jde o vztahy mající určité autorskoprávní aspekty. Navzdory pojmu, koprodukce neznamena, že se na výrobě filmu podílí více producentů, což není situace neobvyklá, která ale nijak nezasahuje do autorskoprávních vztahů. Jde zde o vzájemný vztah více výrobců (koprodukce je tedy „spoluvýroba“), který by snad šel se značným zjednodušením přirovnat ke spoluautorství, resp. s již menším zjednodušením k majetkové stránce práv tohoto institutu. Práva výrobce zvukově obrazového záznamu podle §§ 79 až 82 autorského zákona náleží všem koproducentům společně, neboť tato práva jsou jednotná a nedělitelná.

Pro vnitřní vztahy koproducentů bude stěžejní obsah jejich dohody. Podle této dohody může být každý z koproducentů oprávněn vykonávat práva výrobce zvukově obrazového záznamu samostatně v rozsahu smlouvou mu přiznaných exploatačních práv, případně mohou vykonávat tato práva společně.

V zásadě existují tři typy koprodukčních vztahů:

- A) finanční koprodukce, kdy hlavní koproducent odpovídá za výrobu audiovizuálního díla a ostatní koproducenti na výrobu přispívají pouze finančně.
- B) koprodukce, kdy jeden partner se podílí na zajištění přesně vymezené části (například zajištění exteriérů) za určitý podíl na výnosech, zatímco druhý odpovídá za celkovou výrobu.
- C) plnohodnotná koprodukce, kdy koproducenti rozhodují o všech aspektech výroby společně.

Vzájemná úprava vztahu koproducentů s autory, výkonnými umělci a jinými výrobci, od kterých je mimo jiné třeba získat oprávnění k užití jejich děl, výkonů a záznamů, je variabilní. Obvykle licenční smlouvy uzavírá jeden z koproducentů i v zastoupení ostatních, případně licenci ostatním následně

poskytuje, a úprava toho, kdo a v jakém rozsahu bude licenční oprávnění využívat, je záležitostí jejich koprodukční smlouvy. Vzhledem ke svým obchodním zájmům a svému podílu na výrobě se podílejí na využívání licence podle způsobů užití či podle územního rozsahu (to se týká hlavně mezinárodních koprodukcí), nebo ji využívají společně a dělí se pouze o výnosy užitím dosažené.

Předmětem koprodukční smlouvy, která se kromě jiného řídí ustanoveními občanského zákoníku o smlouvě o sdružení, by mělo být stanovení práv a povinností smluvních stran při společné výrobě zvukově obrazového záznamu audiovizuálního díla, zejména určení toho, kdo zajistí kompletní výrobu AVD včetně zajištění veškerých potřebných souhlasů a licencí od autorů, výkonných umělců a dalších nositelů autorských práv, a v jakém poměru se koproducenti budou podílet na úhradě nákladů na výrobu AVD. Dále by smlouva měla obsahovat určení toho, kdo a v jakém rozsahu bude zajišťovat exploataci díla, a stanovení podílů na výnosech docílených užitím AVD. Jedná-li jeden z koproducentů navenek, jedná právně jménem všech ostatních a není tedy nutné, aby smlouvy podepisovali všichni, jelikož právně jsou všichni jednou stranou.

4 VZTAHY V PROCESU EXPLOATACE

4.1 Možnosti exploatace AVD

Již během doby, kdy výrobce začíná pracovat na projektu AVD se musí vedle vlastní tvorby, při níž spolupracuje s autorem, autory děl audiovizuálně užitých, výkonných umělců a všemi dalšími zúčastněnými osobami, také zabývat jeho exploatací, tedy jeho ekonomickým využitím a zpřístupněním díla veřejnosti. Vedle financování projektu a dalších obchodních aktivit již v této době výrobce začíná připravovat budoucí marketingovou podporu.

Možnosti exploatace audiovizuální díla můžeme rozdělit do několika oblastí:

- kinodistribuce zahrnující, kromě promítání AVD v běžných kinech, veřejné projekce v jiných (i otevřených) prostorách a tzv. public video, tedy veřejné projekce z nosičů formátu VHS či DVD;
- videodistribuce zahrnující jak prodej, tak pronájem nosičů ve formátu VHS a DVD;
- vysílání televizí pozemní, kabelovou a satelitní, volnou či placenou (u nás především HBO), včetně méně obvyklých způsobů jako pay-per-view, video on demand, ale i web TV;
- další způsoby, například down load prostřednictvím Internetu (§ 18 odst. 2 AZ);

přičemž v rámci těchto oblastí je možné dílo zpřístupňovat v České republice i v zahraničních teritoriích.

Jde spíše o stručné shrnutí a dále se budu exploataci blíže věnovat při rozboru distribuční smlouvy, týkající se zpřístupňování AVD veřejnosti jeho promítáním v kinech jako základnímu způsobu užití AVD.

4.2 Vztah výrobce a distributora, rozbor podlicenční distribuční smlouvy

Tato kapitola se zabývá vztahem výrobce a distributora, podrobně se zde rozebírá obsah smlouvy, kterou výrobce s distributorem uzavírá. Při tvorbě vzorové smlouvy jsem vycházela ze smluv poskytnutých mi ke studijním účelům jednotlivými českými distributory, kteří se zabývají distribucí českých audiovizuálních děl, a výsledek je jejich kompilací doplněnou o některé mé poznatky.

Ustanovení § 261 obchodního zákoníku vymezuje působnost části třetí tohoto zákoníku (obchodní závazkové vztahy) mimo jiné tak, že tato část upravuje závazkové vztahy mezi podnikateli, jestliže při jejich vzniku je zřejmé s přihlédnutím ke všem okolnostem, že se týkají jejich podnikatelské činnosti. Podnikatelem je podle § 2 obchodního zákoníku osoba zapsaná v obchodním rejstříku nebo osoba, která oprávněně podniká (podnikáním se rozumí soustavná činnost prováděná samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku), například na základě živnostenského oprávnění. V nařízení č. 140/2000 Sb., kterým se stanoví seznam oborů živností volných, je možné nalézt také obor výroba, rozmnožování a nahrávání zvukových a zvukově obrazových záznamů. Za předpokladu naplnění ostatních definičních znaků definice podnikání dle § 2 odst. 1 obchodního zákoníku (soustavnost činnosti a účel dosažení zisku) je výroba a zpřístupňování (ve smyslu starší terminologie šíření) AVD veřejnosti obsahem podnikatelské činnosti výrobce a distributora, jejich vztahy se tedy budou (kromě autorského zákona) řídit obchodním zákoníkem.

Jak již bylo zmíněno výše, zákon jako výjimku ze zásady neformálnosti stanoví povinnost písemné formy při uzavírání výhradní licenční smlouvy. Nedostatek písemné formy v tomto případě znamená její absolutní neplatnost.²⁷

---

²⁷ Zákon č.40/1964 Sb., Občanský zákoník, § 40 odst.1: „Nebyl-li právní úkon učiněn ve formě, kterou vyžaduje zákon nebo dohoda účastníků, je neplatný.“

Na následujících řádcích budou postupně rozebrána jednotlivá ustanovení smlouvy, přičemž pokaždé uvedu názorný příklad formulace ustanovení, který bude odlišen jiným stylem písma (*kursivou*).

DISTRIBUČNÍ SMLOUVA

Výrobce: .....

se sídlem .....

zapsaná v obchodním rejstříku/jiné evidenci .....

IČ, DIČ, bankovní spojení, číslo účtu .....

zastoupený/jednající .....

a

Distributor: .....

se sídlem .....

zapsaná v obchodním rejstříku/jiné evidenci .....

IČ, DIČ, bankovní spojení, číslo účtu .....

zastoupený/jednající .....

Záhlaví smlouvy obsahuje důležité identifikační údaje o smluvních stranách, v souladu s § 13a obchodního zákoníku především údaj o firmě, jménu nebo názvu, sídle nebo místu podnikání a identifikačním čísle, včetně údaje o zápisu do obchodního rejstříku nebo jiné evidence, včetně spisové značky. Dále může obsahovat informace usnadňující komunikaci mezi smluvními partnery, například bankovní spojení.

Údaj o osobě jednající jménem smluvní strany nebo o zastupující osobě zároveň určuje, kdo bude smlouvu podepisovat. Je-li smluvní stranou právnická osoba, jedná jejím jménem statutární orgán, nebo za ni jedná zástupce, přičemž platí nevyvratitelná právní domněnka, že kdo byl při provozování podniku pověřen určitou činností je zmocněn ke všem úkonům,

k nimž při této činnosti obvykle dochází (§ 15 obchodního zákoníku); tradiční zastoupení bude na základě smlouvy o zastupování a plné moci.

spolu uzavírají následující smlouvu:

1. Účel smlouvy

Účelem této smlouvy je zpřístupnění díla veřejnosti a ekonomické zhodnocení práv k tomuto dílu

„Na prvním místě každého projevu vůle, každého právního úkonu, smlouvu nevyjímaje, musíme sledovat a rozpoznat jeho účel. Proto z hlediska právní techniky tvorby smluv patří uvedení účelu smlouvy na první místo, které předchází ujednání o předmětu smlouvy, které patří až na místo druhé.“²⁸

2. Předmět smlouvy

a. Výrobce poskytuje distributorovi výhradní licenci a podlicence k užití audiovizuálního díla ..... (název díla, autor, případně další specifikace) (dále AVD) včetně děl, výkonů a záznamů v něm užitých, těmito způsoby:

- *provozování díla ze záznamu (promítáním v kinech a obdobných zařízeních, včetně public video)*

Případně i dalšími způsoby, například:

- *rozmnožování díla*
- *rozšiřování rozmnoženin díla (home video, prodej nosičů VHS a DVD)*
- *pronájem rozmnoženin díla (home video, distribuce nosičů VHS a DVD videopůjčovnám)*

Práva k užití výše nspecifikována náleží v plném rozsahu výrobcí.

Předmětem každé licenční smlouvy je poskytnutí oprávnění k výkonu majetkového práva užít chráněný nehmotný statek, v našem případě audiovizuální dílo, jakož i díla, výkony a záznamy v něm obsažené.

Výrobce touto smlouvou poskytuje výrobci licenci k užití obrazově zvukového záznamu AVD, k němuž má vlastní práva, a dále v rámci podlicence poskytuje oprávnění k užití AVD a děl, výkonů a záznamů audiovizuálně užitých, k nimž sám získal licenci od příslušných nositelů práv. Výrobce je při poskytování podlicence vázán podmínkami, za kterých mu licence byla poskytnuta, a je povinen je do podlicenční smlouvy v potřebném rozsahu přenést.

Máme-li vyhovět požadavku na určitost smlouvy, je třeba dostatečně specifikovat audiovizuální dílo, na které se licence vztahuje. Je ovšem pravděpodobné, že v době jednání ještě dílo nebude dokončené. Pak je možné ve smlouvě poznamenat i stav výroby a předpokládaný termín dokončení AVD a zároveň řešit případ nedokončení díla, případně zpoždění výroby, a z toho vyplývající vzniklé škody, pokud by distributor do jeho exploatace a propagace již investoval.

Má-li být licence poskytnuta jako výhradní, je třeba, aby to bylo ve smlouvě přímo stanoveno, protože jinak se má za to, že jde o licenci nevýhradní. Není-li sjednáno jinak, musí se i sám výrobce zdržet výkonu práva dílo užít, pokud udělil výhradní licenci. Výhradnost se vztahuje pouze k danému způsobu užití, výrobce není nijak omezován v dalším poskytování licence jinými způsoby, samozřejmě s výhradou dohodnutých odstupů v článku III. V případě, že by měl výrobce zájem umožnit užití AVD například v rámci festivalu po tom, co udělil výhradní licenci distributorovi, potřeboval by k uzavření takové smlouvy jeho písemný souhlas (§ 47 odst. 5).

Jednou z podstatných obsahových náležitostí licenční smlouvy je vymezení způsobů užití, ke kterým je udělováno oprávnění. Zde může být určitým problémem, že v oboru jsou pro toto vymezení běžně používané jiné termíny, než které používá zákon. Jsou-li jednotlivé způsoby legálně

---

²⁸ Telec I., Přehled práva duševního vlastnictví 1, Doplněk, Brno, 2002 (str. 105,106)

definovány, není dle mého názoru vhodné ustupovat od „užívání právní terminologie, neboť pouze jejím prostřednictvím lze dosáhnout konzistence s platnou právní úpravou a především tolik potřebné preciznosti a určitosti vyjadřování.“²⁹ Řešení bych viděla v uvádění obou variant, jak je naznačeno výše.

b. Územní rozsah užití:.....

Zákon umožňuje poskytnout licenci v rozsahu omezeném nebo neomezeném, v případě distribučních licenčních smluv bude nejčastěji rozsah užití omezen na určité teritorium (Česká republika, Slovenská republika).

c. Doba trvání licence:..... (od ... do ...)

Také doba trvání licence může být omezena, přičemž stanoven by měl být její počátek i konec. Počátek licenční doby je možné vázat na určité datum, nebo na jinou skutečnost, například den premiéry nebo oznámení výrobce o schopnosti dodání díla.

d. Datum premiéry je stanoveno na ..... .

e. Distributor je při naplňování účelu této smlouvy oprávněn poskytovat podlicence v rozsahu vymezeném touto smlouvou.

Toto ustanovení je pro distribuci zcela zásadní. Distributor zpravidla nedisponuje vlastními kiny, proto musí s jejich provozovateli za účelem tohoto druhu užití díla uzavírat další podlicenční smlouvy, což by nebylo možné, kdyby toto ustanovení ve smlouvě chybělo.

---

²⁹ Ostrouchov P., Právní problematika výkonných umělců v audiovizuální výrobě, diplomová práce FAMU, 2003 (str. 4)

f. Výrobce poskytuje distributorovi licenci a podlicence k užití materiálů, vymezených v článku IV,1, za účelem propagace AVD a na návrhy a výrobu obalů a přebalů nosičů VHS a DVD.

Kromě AVD poskytuje výrobce distributorovi i další materiály (upoutávky, plakáty, fotosky, reklamní fotografie, informační materiály pro tisk atd.), které jsou samy o sobě autorskými díly, a proto je i k jejich užití třeba získat oprávnění. Způsob a rozsah užití je v tomto případě vymezen dosažením daného účelu (§ 50 odst. 2)

3. Odstup zpřístupňování AVD veřejnosti ostatními médii

Smluvní strany se zavazují, že samy dílo neužijí ani neposkytnou licenci, resp. podlicenci k užití díla v oblasti videa, dokud neuplyne ... měsíců od premiéry AVD v kinech, a v oblasti televize, dokud neuplyne ... měsíců od premiéry AVD v kinech, nebude-li dohodnuto jinak.

Takzvané holdbacky ovlivňují výnosy ze zpřístupňování AVD veřejnosti, je proto zájmem výrobce i distributora, aby byly správně nastaveny. „Krátký odstup mezi distribucí v jednotlivých médiích samozřejmě neumožní filmu dostatečně využít potenciál daného média, na druhou stranu ale příliš dlouhé holdbacky mohou znehodnotit film pro následující médium, protože již přestane být účinná premiérová kampaň, a tedy povědomí a zájem diváků o film může vyprchat.“³⁰

Je zde určité riziko, že dohodu o odstupech by v určitém případě bylo možné považovat za zakázanou dohodu narušující hospodářskou soutěž. Domnívám se ale, že dohoda je odůvodněna zájmem poskytovatele licence na řádném užití předmětu ochrany, tudíž se na ní zákaz dohod narušující soutěž nevztahuje ani v případě, že podíl stran smlouvy na trhu přesáhne nimi 10 %.

---

³⁰ Babiňski F., *Financování a distribuce filmu*, diplomová práce FAMU, 2002 (str. 85)

4. **Podmínky a termín dodání AVD a dalších materiálů**

a. Výrobce se zavazuje dodat do ..... na adresu distributora následující materiály:

- filmové kopie
- propagační materiál ..... (upoutávky, plakáty, fotosky, reklamní fotografie, informační materiály pro tisk...)
- hudební sestavu k filmu obsahující název každého ve filmu použitého hudebního díla se jménem skladatele, autora textu, popř. jménem nakladatele, včetně uvedení doby trvání každého hudebního díla.

Případně i další materiály, například:

- filmové kopie s cizojazyčnými titulky, s titulky pro neslyšící
- master pro výrobu videokazet

b. Kvantifikace materiálů bude zpřesněna po projekci hrubého sestřihu filmu.

c. Filmové kopie (a master pro výrobu videokazet) jsou distributorovi pouze dočasně poskytnuty po dobu trvání licence, ostatní materiály se okamžikem předání stávají majetkem distributora. Cena za materiály i jejich dočasné poskytnutí je zahrnuta v licenční odměně.

d. V případě zničení dočasně poskytnutých materiálů distributor předá výrobcí protokol o jejich zničení tak, aby nemohlo dojít k narušení práv výrobce.

Obecně pro autorská díla platí, že mohou být vnímána a užívána nezávisle na věci, jejímž prostřednictvím jsou hmotně vyjádřena, a zásada nezávislosti práva autorského na vlastnickém právu k hmotnému nosiči je dále rozvedena v § 9 autorského zákona. Říká se zde mimo jiné, že poskytnutím oprávnění k výkonu práva dílo užít jiné osobě zůstává nedotčeno vlastnické právo k věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno, není-li dohodnuto či nevyplývá-li ze zvláštního právního předpisu jinak. V souladu s touto

zásadou zůstávají materiály, na kterých je vyjádřeno AVD, majetkem výrobce a distributorovi jsou v tomto případě dočasně poskytnuty.

Distributor je povinen pečovat o to, aby na dočasně poskytnutých materiálech nevznikla škoda, a poruší-li tuto povinnost, odpovídá podle obecných ustanovení za škodu na věci. Nebezpečí škody na věci nese nadále výrobce.

Povinnost výrobce dodat distributorovi hudební sestavu k filmu je stanovena z toho důvodu, že na základě dohody o rámcových podmínkách Unie filmových distributorů, Asociace provozovatelů kin a Ochranného svazu autorského pro práva k dílům hudebním (OSA) uzavírá OSA s jednotlivými provozovateli kin hromadnou licenční smlouvu, ze které vzniká provozovatelům kin povinnost platit autorské odměny, které OSA rozděluje zastupovaným autorům a dalším nositelům autorských majetkových práv.

5. Minimální garantovaná odměna

- a. *Za poskytnutí licence zaplatí distributor výrobcí částku ... Kč jako minimální garantovanou odměnu. Tato částka je splatná ..... (po podpisu smlouvy, po skončení natáčení...)*
- b. *V případě odstoupení distributora od smlouvy z důvodu porušení smlouvy výrobcem je výrobce povinen vrátit minimální garantovanou odměnu navýšenou o obecně stanovený úrok z prodlení od poskytnutí minimální garantované odměny do jejího vrácení.*

Minimální garantovaná odměna je částka, kterou může distributor poskytnout výrobcí ještě dříve než vůbec může dojít k nějakým výnosům, je jakýmsi vyjádřením důvěry a podporou výrobcí, aby AVD mohl dokončit. Pokud výrobce dodá AVD v dohodnuté lhůtě, ale není dosaženo takových výnosů, aby vyrovnaly výši minimální garantované odměny, tak tato částka zůstává výrobcí a ten není povinen ji vracet.

V druhém odstavci je stanovena povinnost vrátit minimální garantovanou odměnu spolu s úroky pro případ distributorova odstoupení od smlouvy

podle § 351 odst. 2 obchodního zákoníku. Zanikne-li smlouva z jiného právního důvodu (například dohoda stran o zrušení smlouvy), bude třeba minimální garantovanou odměnu vrátit z důvodu bezdůvodného obohacení³¹, přičemž nejednal-li by výrobce v dobré víře, tak i s úroky.

6. **Finanční podmínky**

a. *Definice pojmů:*

- *výnosy – souhrn veškerých finančních částek získaných zpřístupňováním díla veřejnosti distributorem po odečtení DPH.*
- *odpočitatelné distribuční náklady – dohodnuté výdaje vynaložené za účelem zpřístupňování AVD veřejnosti a za účelem propagace a marketingových aktivit.*

b. Za poskytnutí licence, resp. podlicence výrobci jako odměna připadá ...% z výnosů (tato procenta se mohou různě vyvíjet, například stoupat v závislosti na počtu diváků nebo klesat po plném uhrazení nákladů), z této částky distributor nejprve vyrovná odpočitatelné distribuční náklady včetně minimální garantované odměny a zbývající část bude poukázána na účet výrobce. Vyúčtování a odvody výrobci jsou upřesněny v článku VII.

Stanovení odměny, nebo způsobu jejího určení, je další podstatnou náležitostí licenčních smluv. Výše naznačené stanovení licenční odměny je jen jednou z možných variant. Je věcí dohody, které náklady se budou do odpočitatelných distribučních nákladů započítávat (obvykle bývají vyčísleny v rozpočtu přiloženém ke smlouvě), například se výrobce s distributorem mohou o distribuční náklady dělit tak, že určité technické náklady, zejména na expedici filmových kopií provozovatelům kin, nebudou odpočitatelné a bude je platit distributor.

---

³¹ Zákon č.40/1964 Sb., Občanský zákoník, § 457: „Je-li smlouva neplatná, nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal.“

Druhou variantou je, že se z výnosů nejprve uhradí veškeré náklady a teprve po jejich uhrazení distributor platí obměnu výrobci z následných výnosů. Třetí varianta se nejčastěji používá v případě videodistribuce, výrobci připadne určité procento z výnosů distributora, který hradí všechny náklady. Méně používanou čtvrtou variantou je i to, že distributor uhradí výrobci jako odměnu pevně stanovenou částku a smlouva se dále náklady a výnosy nezabývá.

c. Limit distribučních nákladů se stanovuje na ... Kč. Distributor se zavazuje, že tuto částku nepřekročí bez předchozího písemného souhlasu výrobce. V opačném případě, částka o kterou byly distribuční náklady překročeny, připadá na vrub distributora.

Limit distribučních nákladů je třeba stanovit zejména v případě, kdy se náklady hradí z odměny připadající výrobci.

d. Distributor je povinen distribuční náklady na vyžádání výrobce řádně účetně doložit. V opačném případě nemá distributor právo tyto náklady odečítat od odměny výrobce.

V rámci finančních podmínek je možné formulovat také ustanovení o křížovém započtení (crosscolateralizace), umožňující vzájemné započítávání výnosů a ztrát z jedné smlouvy, ale mezi více audiovizuálními díly, více teritorií či více způsoby užití. V podstatě jde o to, že došli-li by ke ztrátě například při zpřístupňování AVD veřejnosti promítáním v kinech, může tato ztráta být uhrazena z výnosů dosažených videodistribucí.

Dále je možné upřesnit, za jakých podmínek bude distributor nasazovat AVD v kinech, například stanovit, že finanční podmínky takového nasazení podléhají předchozímu písemnému souhlasu výrobce.

7. Vyúčtování distribučních výsledků a odvody výrobci

- a. *Distributor bude výrobci předávat prvních ... měsíců po premiéře AVD vyúčtování dohodnutých distribučních nákladů a kompletních výnosů z distribuce AVD jedenkrát měsíčně vždy nejpozději do 20. dne měsíce následujícího po vyúčtovávaném období .*
- b. *Vyúčtování dohodnutých nákladů a výnosů z distribuce a následné úhrady bude distributor provádět počínaje ... měsícem od premiéry vždy pololetně za uplynulé pololetí až do úplného vyřazení smluvního filmu z distribuce.*
- c. *Na základě vyúčtování distributor vystaví výrobce fakturu, která bude distributorem uhrazena nejpozději ...*
- d. *Distributor umožní výrobci na jeho žádost kontrolu veškerých dokladů týkajících se distribuce AVD.*
- e. *Distributor bude výrobci zajišťovat prvních ... týdnů operativní hlášení výsledků AVD v kinech vždy ...*

Oprávnění kontrolovat příslušnou účetní dokumentaci přiznává výrobci již zákon v § 49 odst. 4. Právo ke kontrole zahrnuje kontrolu jakékoli dokumentace, ze které lze zjistit skutečnou výši odměny. Rovněž povinnost poskytovat pravidelná vyúčtování odměny ve sjednaných časových obdobích je stanovena autorským zákonem (§ 49 odst. 5).

8. Společná a závěrečná ujednání

- a. *Výrobce prohlašuje, že*
- *je výrobcem zvukově obrazového záznamu audiovizuálního díla a vykonává k němu v rozsahu §§ 79-82 zákona č. 121/2000 Sb. (AZ) "právo výrobce", a že mu byla poskytnuta jak autorem AVD, tak autory děl audiovizuálně užitých a ostatními nositeli autorských práv výhradní a neomezená licence k užití jejich děl, výkonů a záznamů způsobem, vymezeným touto smlouvou. Dále poskytovatel licence prohlašuje, že*

se vypořádal, nebo se vypořádá se všemi autory, výkonnými umělci a ostatními nositeli autorských práv za poskytnutou licenci k touto smlouvou dohodnutému užití AVD.

- *odpovídá za to, že AVD neobsahuje materiál, který by porušoval osobnostní práva chráněná podle autorského či občanského zákoníku.*
- *před poskytnutím výhradní licence, resp. podlicence a ostatních oprávnění podle této smlouvy neposkytl třetí osobě nevýhradní licenci k užití AVD.*

Výrobce se zavazuje uhradit distributorovi škodu, která by z nepravdivosti těchto prohlášení vznikla.

Zatímco prvá dvě prohlášení slouží distributorovi k tomu, aby byl chráněn před případnými nároky třetích osob, třetí z nich má distributorovi zjednat jistotu, že vedle jeho výhradní licence neexistuje ještě jiná licence nevýhradní, neboť v § 47 odst.4 autorský zákon stanoví, že „nevýhradní licence získaná nabyvatelem před následným poskytnutím výhradní licence třetí osobě zůstává zachována, pokud není mezi autorem a nabyvatelem takové nevýhradní licence sjednáno jinak.“

V případě nepravdivosti těchto prohlášení se výrobce zavazuje uhradit distributorovi vzniklou škodu, zároveň ovšem může dojít k neplatnosti smlouvy, pokud by omyl vyvolaný nepravdivým prohlášením byl natolik závažný, že v opačném případě by distributor smlouvu neuzavřel³².

b. Výrobce stanovuje hranici přístupnosti AVD takto .....

Povinnost výrobce stanovit hranici přístupnosti a uvést ji ve smlouvě s distributorem vyplývá ze zákona č.273/1993 Sb. (zákon o audiovizí), § 4 odst. 2.

---

³² Zákon č.40/1964 Sb., Občanský zákoník, § 49a: „Právní úkon je neplatný, jestliže jej jednající osoba učinila v omylu, vycházejícím ze skutečnosti, jež je pro jeho uskutečnění rozhodující, a osoba, které byl právní úkon určen tento omyl vyvolala nebo o něm musela vědět. Právní úkon je rovněž neplatný, jestliže omyl byl touto osobou vyvolán úmyslně. Omyl v pohnutce právní úkon neplatným nečiní.“

- c. Distributor je při distribuci díla povinen jednat s odbornou péčí.
- d. Po vypršení licenční doby bude výrobce o jejím možném prodloužení přednostně jednat s distributorem.
- e. Smlouva se uzavírá na dobu určitou počínaje dnem podpisu této smlouvy a konče uplynutím sjednané licenční doby.
- f. Pokud výrobce nedodá AVD distributorovi v dohodnuté době, je to považováno za podstatné porušení smlouvy, distributor je v tomto případě oprávněn od smlouvy odstoupit.

Prodlení výrobce s dodáním AVD je podstatné porušení smlouvy a distributor může od smlouvy odstoupit, jestliže to oznámí výrobcí bez zbytečného odkladu po tom, co se o porušení dozvěděl³³. Odstoupení od smlouvy se nedotýká nároku na náhradu škody vzniklé porušením smlouvy a jiných ustanovení, která vzhledem ke své povaze mají trvat i po ukončení smlouvy. Strana, které bylo před odstoupením od smlouvy poskytnuto plnění druhou stranou, toto plnění vrátí, u peněžního závazku spolu s úroky sjednanými ve smlouvě nebo stanovenými zákonem³⁴, což se týká zejména minimální garantované odměny.

- g. Vztahy z této smlouvy vyplývající se řídí autorským zákonem a obchodním zákoníkem.
- h. Tato smlouva je vyhotovena ve ... exemplářích, z nichž ... obdrží výrobce a ... distributor.

Přílohy.....

V Praze dne .....

Za výrobce ..... (podpis)

V Praze dne .....

Za distributora ..... (podpis)

³³ Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník, § 345

³⁴ Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník, § 351

4.3 Vztah výrobce a televizního vysílatele

Televizní vysílatel je pro výrobce audiovizuálního díla dalším velice důležitým partnerem v jeho snaze o co nejširší exploataci AVD. V praxi se vysílatel často podílí na výrobě AVD jako koproducent, zde se ovšem budu zabývat pouze vztahem výrobce a vysílatele jako vztahem poskytovatele a nabyvatele licence.

Nejprve stručně definuji pojmy vysílatel a vysílání. Vysílatelem je podle § 83 odst. 2 fyzická nebo právnická osoba, která na svou odpovědnost uskutečňuje vysílání zvuků nebo obrazů a zvuků nebo jejich vyjádření rozhlasem nebo televizí, nebo pro kterou tak z jejího podnětu učiní jiná osoba. Vysílateli, stejně jako výrobci, náleží vlastní ryze majetková práva (§ 84). Práva vysílatele jsou právy souvisejícími s právem autorským, která jsou ovšem „v porovnání s předchozími právy mnohem méně aplikována a nezřídka dochází k trpěnému užívání bez řádné licence, taktéž na území České republiky neexistuje kolektivní správce vysílatelů.“³⁵

Pojem vysílání může mít podle autorského zákona dva různé významy, v prvním případě jde o proces zpřístupňování díla³⁶ (a tedy o užití díla), v druhém případě o výsledek tohoto procesu³⁷ (a tedy o předmět ochrany). V tomto smyslu se ovšem jedná pouze o výsledek vysílání rozhlasem nebo televizí, nikoli již o zpřístupňování díla jinými prostředky, které není samostatným nehmotným statkem. Vysílání ve smyslu předmětu ochrany je

---

³⁵ Kříž J., Holcová I., Kordač J., Křestánová V.: Autorský zákon a předpisy související, komentář, Linde Praha a.s., 2001 (str. 208)

³⁶ Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, § 21: „Vysíláním díla rozhlasem nebo televizí se rozumí zpřístupňování díla rozhlasem či televizí a jiné takové zpřístupňování díla jakýmkoli jinými prostředky sloužícími k šíření zvuků nebo obrazů a zvuků nebo jejich vyjádření bezdrátově nebo po drátě, včetně šíření po kabelu nebo vysílání pomocí družice, původním vysílatelem.“

³⁷ Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, § 83: „Vysíláním se rozumí výsledek šíření zvuků nebo obrazů a zvuků nebo jejich vyjádření rozhlasem nebo televizí pro příjem veřejností.“

třeba odlišovat od záznamu, neboť nehmotným statkem zde je výsledek šíření zvuků nebo obrazů a zvuků rozhlasem nebo televizí, který ani nemusí být zaznamenán.

Domnívám se, že definici obsažené v § 21 chybí určitý znak simultánnosti vysílání a příjmu, neboť takto řečeno (zpřístupňování díla jakýmkoli prostředky sloužícími k šíření zvuků nebo obrazu) je v definici obsaženo mnohem více, než je pod pojmem vysílání obecně míněno a pravděpodobně také více než bylo záměrem zákonodárce.

Televizní vysílání je možné vnitřně dělit na vysílání:

- terestriální (pozemní)
- kabelové
- satelitní

§ 21 odst. 3 definuje satelitní vysílání díla pomocí družice takto: „Vysíláním díla pomocí družice se rozumí uvádění signálů nesoucích zvuky nebo obrazy a zvuky nebo jejich vyjádření určených k příjmu veřejností na nepřerušovaný sdělovací řetěz směrem na družici a od ní zpět k zemi pod vedením vysílatele a na jeho odpovědnosti.“

- webcasting

Podle generální klauzule v § 21 odst. 1 lze vysílání realizovat i jinými prostředky než rozhlasem a televizí, zůstávají ovšem určité pochybnosti o tom, zda je možné pod pojem vysílání zahrnout i tzv. webcasting, tedy zpřístupňování díla vysílatelem prostřednictvím Internetu (viz. komentář k autorskému zákonu³⁸).

Jiný způsob členění televizního vysílání, který má přímý vliv na uzavírání smluv s vysílatelem se odvíjí od způsobu finančního vztahu mezi vysílatelem a konečným uživatelem. Nejrozšířenějším způsobem, do něhož spadá jak Česká televize tak komerční programy TV Nova a TV Prima je volná televize

---

³⁸ Kříž J., Holcová I., Kordač J., Křestánová V.: Autorský zákon a předpisy související, komentář, Linde Praha a.s., 2001 (str. 202)

tzv. Free TV. Konečný uživatel za příjem vysílání neplatí. Za placení se v tomto případě samozřejmě nepovažuje placení koncesionářských poplatků, který není závislý na vysílaném programu, ale na vlastnění televizního přístroje.

Druhou variantou je placená televize tzv. Pay TV, kdy konečný uživatel platí paušálně za možnost sledování určitého televizního kanálu. Dekodér mu zpravidla umožňuje sledovat určitý televizní kanál po určitou dobu. Platba je závislá právě na oné poskytnuté možnosti, nikoli na tom, jak často a zda ji konečný uživatel využívá.

Třetí variantou je u nás zatím velmi málo užívaná forma platby za sledování konkrétního programu tzv. Pay-per-view. V tomto případě konečný uživatel platí za konkrétní pořad, či za čas, který skutečně sledoval televizi. Pro budoucnost perspektivní variantou tohoto typu šíření je dodání programu na zvláštní objednávku tzv. demand view nebo-li video on demand. Rozvoj tohoto systému umožní zejména rozvoj digitální televize. Zde je ovšem otázkou, zda je možné tuto variantu ještě zahrnout do pojmu vysílání. Domnívám se, že definice obsažená v § 21 tuto možnost nevyklučuje.

Parlament ČR přijal zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů. Tato právní norma upravuje práva a povinnosti právnických a fyzických osob při provozování vysílání. Jde o normu veřejnoprávní, která se ovšem naší problematiky úzce dotýká.

Za poněkud nešťastný považuji fakt, že se tato norma v pojetí některých pojmů rozchází s pojetím autorského zákona. Jde například již o samotný pojem „provozování rozhlasového a televizního vysílání“ z názvu této normy, který nemá žádnou spojitost se stejně znějícím způsobem užití popsáním v § 23. Taktéž pojem „licence“ zde nabývá zcela jiného významu. Pokud jde o pro tuto kapitolu klíčový pojem „vysílání“, ve smyslu zákona č. 231/2001 Sb. je jeho význam užší, neboť zahrnuje vysílání terestriální, kabelové a satelitní, a nikoli již další možné způsoby zpřístupňování jakýmkoli jinými prostředky sloužícími k šíření zvuků nebo zvuků a obrazů (webcasting).

Směrnice Rady z 3. října 1989 o koordinaci některých zákonných ustanovení, předpisů či administrativních postupů členských států týkajících

se výkonu činností souvisejících s televizním vysíláním (89/552/EC, tzv. televize bez hranic) ukládá členský státům zajistit v mezích možností a přiměřenými prostředky, aby televizní stanice vyčlenily nejméně 10 % svého vysílacího času, vyjma času určeného pro vysílání zpravodajství, sportovních přenosů, her, reklam, a služeb teletextu, popřípadě podle přání členského státu, nejméně 10 % z programového rozpočtu na evropská díla vytvořená producenty nezávislími na provozovateli. Tohoto podílu má být dosaženo vyčleněním přiměřeného prostoru pro uvádění současných děl, to znamená děl vysílaných během pěti let od jejich vzniku.

Česká republika tento závazek splňuje úpravou Hlavy III. Zákona č. 231/2001 Sb., nazvanou Podpora evropské tvorby a evropské nezávislé a současné tvorby. Evropská díla samozřejmě zahrnují i díla pocházející z České republiky.

4.4 Smluvní vztah výrobce a vysílatele

Z pohledu českých výrobců zvukově obrazových záznamů má smysl se zabývat pouze vysílateli televizními. Výrobce poskytuje vysílateli (nabyvateli licence) oprávnění k užití audiovizuálního díla vysíláním licenční smlouvou, zpravidla jde o licenci výhradní, ovšem omezeného rozsahu.

Nabyvatelem licence je buď přímo vysílatel nebo třetí osoba (např. dříve společnost AQS, a.s. pro TV NOVA a TV PRIMA), která pro vysílatele licence na vysílání obstarává. Nebudu se dále zabývat vztahem této třetí osoby a vysílatele, je ovšem samozřejmé, že takováto třetí osoba musí nabyté oprávnění vysílateli dále poskytnout podlicenční smlouvou. Určitou možností je i to, že výrobce poskytne oprávnění k vysílání distributorovi, který pak dohaduje podmínky vysílání s vysílatelem nebo třetí osobou. Označení stran je první podstatnou náležitostí licenční smlouvy.

Další náležitostí je dostatečné určení díla. Pravděpodobně postačí vymežit dílo názvem a jménem jeho autora (režiséra). Kromě specifikace díla je vhodné ve smlouvě vymežit na jakém nosiči a v jaké kvalitě bude dílo dodáno, kdo odpovídá za převedení AVD na odpovídající formát, případně

jakým způsobem a v jaké lhůtě budou technické materiály předány nabyvateli licence. Ve smlouvě by zároveň měl být udělen i souhlas k užití propagačních materiálů, jako například ukázek z AVD, za účelem programového ohlášení nebo propagace díla.

Co se týče stanovení způsobů užití, na něž se licence vztahuje, půjde v těchto případech zpravidla o licenci omezenou na terestriální televizní vysílání. Rozsah užití může být omezen na území České republiky, dobou trvání licence, případně počtem repríz vysílání díla v rámci doby trvání licence. Je-li sjednán rozsah užití na kratší dobu, lze licenční smlouvu uzavřít i opakovaně, a tím pádem i získat více prostředků z licenčních odměn. V tomto případě se také ukazuje nevýhoda koprodukce s Českou televizí, neboť ta obvykle v koprodukční smlouvě požaduje výhradní práva na vysílání po celou dobu trvání majetkových práv, a navíc se často stává, že koprodukční vklad České televize je nižší než je hodnota těchto vysílacích práv. Proto by bylo podle vyjádření některých producentů výhodnější obejít se bez koprodukce České televize, často však nemají jinou možnost, kde sehnat dostatek finančních prostředků. CET 21, s.r.o. dříve uzavírala licenční smlouvy s poměrně výhodnými podmínkami, v poslední době po změně vlastníků se ovšem změnila i strategie získávání programu.

Poslední nezbytnou náležitostí licenční smlouvy je stanovení licenční odměny nebo způsobu jejího určení. Určování hodnoty práv na vysílání je poměrně problematické. Spolu se zavedením tzv. peoplemetrů získali vysílatelé určitý přehled o tom, kolik diváků sleduje který typ pořadů, sledovanost se také pravděpodobně bude odvíjet od úspěšnosti daného AVD v kinodistribuci a videodistribuci. V daném případě bude pravděpodobně odměna stanovena pevnou částkou, nicméně šlo by uvažovat i o stanovení odměny v závislosti na zisku vysílatele z reklamních bloků zařazených k audiovizuálnímu dílu.

Není-li nabyvatelem licence přímo vysílatel, je třeba do smlouvy zahrnout ustanovení umožňující nabyvateli poskytnout oprávnění tvořící součást licence vysílateli. Doporučovala bych ve smlouvě konkrétně specifikovat, komu může být takováto podlicence poskytnuta.

Dále je vhodné do smlouvy zařadit ustanovení umožňující vysílání AVD po částech za účelem vkládání zřetelně oddělených reklamních bloků, které by za určitých okolností mohlo být považováno za způsob užití snižující hodnotu díla. Autor má právo na nedotknutelnost svého díla, tudíž je třeba k podobným zásahům třeba získat jeho svolení. Poskytuje-li tedy výrobce ve smlouvě toto svolení, musí mít podobný souhlas i od všech dalších nositelů osobnostních práv k AVD. Bez souhlasu výrobce nemůže samozřejmě vysílatel provádět ani žádné další úpravy díla. Veřejnoprávní aspekty zařazování reklam do AVD upravuje zákon č. 231/2001 Sb. v § 49.

Televizní vysílání se zpravidla uskutečňuje až s určitým odstupem po uvedení AVD v kinech a na videu, důvodem je náležité ekonomické zhodnocení díla. Tento odstup (holdback) bývá zpravidla vymezen ve smlouvě s distributorem (viz výše), většinou jde o dvanáct až osmnáct měsíců.

4.5 Půjčování audiovizuálních děl v knihovnách

V předchozím textu jsem zatím zcela pominula možnosti šíření audiovizuálních děl na bázi takzvaně nekomerční, slovy zákona, neděje-li se tak za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu. Abych to napravila, ráda bych se krátce věnovala problematice půjčování audiovizuálních děl v knihovnách a jiných podobných zařízeních.

Ač jde v zahraničí o jev poměrně běžný, v České republice zatím v knihovnách audiovizuální díla k vidění nejsou. V poměrně zapadlém městečku Alcoutim v Portugalsku, kde jsem strávila půl roku, nabízeli v místní knihovně kromě rozsáhlého výběru videokazet a DVD také možnost si v jedné z místností cokoli z výběru zdarma pustit. Vzhledem k tomu, že v místě nebylo kino, šlo o možnost velmi vítanou.

Zavedení půjčování AVD v knihovnách může být vnímáno jako ohrožující pro již zavedené „videopronajímatelny“, na jednu stranu se ale domnívám, že knihovny vedené především zájmem na šíření vzdělanosti a informovanosti zejména v oblasti kultury nebudou představovat takové ohrožení, neboť lze

předpokládat, že se zaměří především na díla nekomerčního charakteru. Na druhou stranu jsou videopůjčovny již dnes stále více ohrožovány vzrůstajícím pirátstvím a objevují se předpoklady, že toto odvětví do několika let zanikne. Pak by jistě bylo užitečné, aby poctiví uživatelé nebyli připraveni o možnost si AVD půjčovat.

Zákonnou licenci na užití díla půjčováním obsahovala minulá úprava v § 38 AZ, který ale ve druhém odstavci vylučoval z této zákonné licence počítačové programy a rozmnoženiny zvukových a zvukově obrazových záznamů, kromě půjčování výlučně pro potřeby zdravotně postižených. „Důsledkem tohoto stavu je skutečnost, že v České republice si občané nemohou v knihovnách volně půjčovat audiovizuální materiály. Tato situace je v celosvětovém kontextu ojedinělá a podstatně omezuje poslání knihoven při zprostředkování kulturních hodnot a zajištění přístupu ke vzdělávání. Občané České republiky jsou znevýhodňováni oproti ostatním obyvatelům Evropské unie, kteří mohou využívat podstatně širší paletu knihovnických a informačních služeb.“³⁹

Přitom směrnice Rady ES o pronájmu a půjčování ve svém článku 5 umožňuje členským státům, aby, za podmínky stanovení autorské odměny, výjimku – zákonnou licenci na půjčování AVD děl zakotvily.⁴⁰

Důvodem, proč k tomu zatím nedošlo, je dle důvodové zprávy k novele to, že výroba zvukových a zvukově obrazových záznamů je značně nákladná, a hledisko ochrany práv výrobců a jejich investice. Takové záznamy tedy mohou zatím být půjčovány pouze za podmínky uzavření licenční smlouvy.

Ohledně zvukových záznamů byla taková smlouva uzavřena v roce 2004 mezi kolektivními správci a Národní knihovnou, zastupující na základě knihovního zákona ostatní knihovny systému knihoven. Obdobnou smlouvou

---

³⁹ PhDr. Vít Richter, předseda Ústřední knihovnické rady

⁴⁰ 92/100/EEC, článek 5, Výjimka z výlučného práva na veřejné půjčování

„1. Členské státy mohou stanovit výjimku z výlučného práva uvedeného v článku 1, pokud jde o veřejné půjčování, za podmínky, že alespoň autoři obdrží odměnu za půjčování. Členské státy mohou stanovit tuto odměnu s ohledem na své kulturně politické cíle.

2. Pokud členské státy nevztahují výlučné právo na půjčování uvedené v článku 1 na zvukové záznamy, filmy a počítačové programy, zavedou alespoň odměnu pro autory.“

by podle platné úpravy bylo možné řešit i půjčování zvukově obrazových záznamů. Smlouva by se ale vztahovala pouze na díla, výkony a záznamy autorů, výkonných umělců a výrobců kolektivními správci zastupovaných.

Vzhledem k tomu, že nejde o právo povinně kolektivně zastupované, nabízí se knihovnám i možnost uzavřít licenční smlouvy s jinými oprávněnými subjekty, první řadě se samotnými výrobci audiovizuálních děl. Nabízí se ale i možnosti uzavření podlicenčních smluv s distributory, pokud licenční smlouvy mezi distributory a výrobci v konkrétním případě zahrnují i licenci na užití díla půjčováním, což pravděpodobně nebude příliš obvyklé. Navíc například v případě zahraničních výrobců jsou licenční smlouvy s českými distributory zpravidla časově omezené „a po uplynutí doby, na kterou byla licence udělena, nelze audiovizuální dílo užívat vůbec, a to ani půjčováním v knihovnách.“⁴¹

Specifickým případem jsou starší česká audiovizuální díla. Podle přechodných ustanovení AZ se za výrobce českého zvukově obrazového záznamu audiovizuálního díla zveřejněného v době od 1. 1. 1950 do 31. 12. 1964 považuje Národní filmový archiv a za výrobce záznamů zveřejněných v době od 1. 1. 1965 do 31. 12. 1991 Státní fond České republiky pro podporu a rozvoj české kinematografie, přičemž tento poskytl licenci společnosti Bontonfilm a. s., která zahrnuje i půjčování za podmínky předchozího souhlasu Fondu.

Novela autorského zákona přináší poměrně zásadní změnu, když v § 37 upravuje samostatně zákonnou knihovní licenci, která je oproti původnímu stavu širší. Hlavní novinkou je zavedení odměny za půjčování, kterou za knihovny a jiná zařízení platí kolektivním správcům stát.

Dále novela zavádí rozlišování půjčování absenčního a prezenčního (v terminologii zákona „na místě samém“), což je významné právě z hlediska půjčování děl zaznamenaných na zvukově obrazové záznamy. Umožňuje totiž v odstavci 3 jejich prezenční půjčování za předpokladu, že

---

⁴¹ Důvodová zpráva k novele

knihovny zamezí možnosti pořízení rozmnoženiny díla. Novela nadále nezakotvuje zákonnou licenci na absenční půjčování AVD.

Novela zakotvuje nové typy hromadných smluv, které mohou jít nad rámec knihovní licence. Poněkud nejasnou formulaci obsahuje novela v § 101 v odst. 9 písm. e): „Poskytne-li hromadnou smlouvou příslušný kolektivní správce licenci k půjčování originálu nebo rozmnoženiny díla s výjimkou počítačového programu nebo k půjčování díla nebo výkonu výkonného umělce zaznamenaného na zvukový nebo zvukově obrazový záznam a k půjčování takových záznamů, platí, že je takto licence poskytnuta nejen ve vztahu k příslušným předmětům ochrany, a jde-li o díla, k příslušným druhům děl nositelů práv smluvně zastupovaných, ale i všech ostatních, kteří se pak považují za zastupované ze zákona.“ Gramatickým výkladem docházím k tomu, že výjimka se vztahuje pouze na počítačové programy, nelogicky potom (ale ostatně i v případě opačném) působí začátek druhé věty odstavce: „To neplatí pro díla audiovizuální ani díla audiovizuálně užitá...“ Možnost uzavřít hromadnou smlouvu se za těchto okolností otvírá pouze pro zvukově obrazové záznamy nezaznamenávající audiovizuální díla, tedy například záznamy divadelních představení, koncertů či sportovních utkání, což jistě není dostačující.

5 OCHRANA PRÁV VÝROBCE

Bohužel, úspěšným dokončením díla a jeho vypuštěním do světa starosti výrobce nekončí. Stále více nabývá v audiovizuální oblasti na významu audiovizuální pirátství, a tak je výrobce nucen AVD opatrovat a chránit před neoprávněnými zásahy do svých práv ještě dlouho po dokončení práce k dílu se přímo vztahující. Zařazuji proto na konec kapitoly věnující se možnostem a způsobům ochrany práv, neboť jde logické vyústění práce věnující svou pozornost výrobě a šíření audiovizuálních děl. Vzhledem k zaměření práce se na tomto místě budu zabývat především prostředky ochrany, které výrobci poskytuje autorský zákon.

Významným partnerem výrobce v boji proti audiovizuálním pirátům je zájmové sdružení právnických osob Česká protipirátská unie (www.cpufilm.cz), z jejichž webových stránek cituji: „Pirátským rozumíme neoprávněné nakládání autorskými díly a ostatními předměty ochrany podle práv souvisejících s právem autorským takovým způsobem, který přísluší pouze nositelům práv k těmto dílům a ostatním předmětům. Pirátství je parazitování na duševním vlastnictví někoho jiného a to především za účelem zisku. Pojmenování pirátství vzniklo původně podle pojmenování černých rozhlasových stanic umístěných na lodích, které kotvily v mezinárodních vodách. Tyto stanice neoprávněně vysílaly hudbu, tedy autorská díla. Rozšíření tohoto názvu na celou oblast porušování práv k duševnímu vlastnictví je zcela příhodné. Také námořní pirát okrádal jiné lodě a bral majetek, který nebyl jeho.“ Nejčastějším a typickým případem porušování práv výrobců je užití záznamů AVD bez jejich souhlasu.

Možné nároky nositelů práv proti ohrožení či porušení práv demonstrativně upravuje autorský zákon v § 40, podle kterého se nositelé práv mohou domáhat zejména:

1. určení svého autorství
2. zdržovacího nároku
3. sdělení určitých údajů
4. odstraňovacího nároku

5. náhrady nemajetkové újmy
6. zákazu poskytování služby třetím osobám
7. uveřejnění rozsudku
8. náhrady škody
9. vydání bezdůvodného obohacení

Za bližší zmínku zde stojí bod 6, který nově koncipuje negatorní nárok vůči osobám, které sami práva oprávněných osob neporuší, nýbrž jsou pouze tzv. prostředníky, když poskytují služby, jež využívají třetí osoby k porušování nebo ohrožování těchto práv.⁴² Jejich odpovědnost je ovšem podmíněna skutečným ohrožením či porušením práv těmito třetími osobami.

Aktivně věcně legitimovaným bude výrobce především k ochraně záznamu díla, § 41 AZ ale značně rozšiřujeme možnosti výrobce ve vztahu k dílu samotnému, jeho složkám i výkonům v něm obsaženým za předpokladu, že má s autory a výkonnými umělci uzavřeny výhradní licenční smlouvy, což bude v této oblasti vztahů pravidlem. Výrobce má za těchto okolností právo domáhat se nároku zdržovacího a odstraňovacího, nároku na sdělení údajů, nároku na uveřejnění rozsudku i nároku na náhradu škody a bezdůvodné obohacení. Samotným autorům a výkonným umělcům je aktivní legitimace bránit svá práva v tomto směru omezena s výjimkou práva na uveřejnění rozsudku.

§ 42 AZ umožňuje výrobcí, nově dle odstavce 3 též jako nositeli výhradní licence, nikoli pouze vzhledem k jeho záznamu (§ 82 AZ), požadovat určité druhy informací od celních orgánů a orgánů vykonávajících státní statistickou službu. Nově vložený § 42a AZ zakládá celnímu úřadu pravomoc zajistit po dobu jednoho měsíce podezřelé zboží, pokud se jedná o zboží Společenství, a upravuje navazující postupy a spolupráci s oprávněnými subjekty. Omezení na zboží Společenství navazuje na zákon

---

⁴² Důvodová zpráva k zákonu č. 216/2006 Sb.: „Autor se bude moci na základě tohoto ustanovení domáhat např. toho, aby service provider (poskytovatel volného prostoru na internetu) odstranil nebo zamezil přístup veřejnosti k určitým internetovým stránkám, které porušují nebo ohrožují právo autora k jeho dílu.“

č. 191/1999 Sb., o opatřeních týkajících se dovozu, vývozu a zpětného vývozu zboží porušujícího některá práva duševního vlastnictví, který se naopak týká zboží, které je na území ČR dovezeno z třetích zemí. Značná výhoda novely tedy spočívá, že zajišťuje ochranu práv bez ohledu na celní status zboží, a tedy aniž by celní orgány museli tento nutně zkoumat.

Zásadní změny doznal i § 43 upravující ochranu účinných technických prostředků ochrany práv. Ten totiž nově v odstavci 1 stanoví, že neoprávněným zásahem je i samotné obcházení účinných technických prostředků, ne jenom vyrábění, rozšiřování apod. pomůcek k takovému obcházení. Jinak řečeno, rozmnožování zveřejněných audiovizuálních děl pro vlastní osobní potřebu je nadále volným užitím, ale pokud je dílo chráněno technickými prostředky, je jejich obcházení nedovolené. Technickým prostředkem není například samotné upozornění, že se AVD nesmí kopírovat, ale prostředky účinné a funkční. Důvodová zpráva k novele praví, že technický prostředek není funkční bez interakce technického prostředku a zařízení. Náš zákon bohužel již nepřevzal doplnění směrnice 2001/29/ES, že toto obcházení je neoprávněné, pouze pokud ho dotyčná osoba provádí s vědomím, že takový cíl sleduje.

Vyjmenované zákonné výjimky nejsou tímto ustanovením dotčena, nicméně „do budoucna je nesporné, že sami držitelé rozmnoženin děl nemohou sami obcházet chráněné technické prostředky za účelem oprávněného užití děl, nýbrž svědčí jim nárok vůči majitelům práv k umožnění takového užití. O skutečné vynutitelnosti tohoto nároku lze však, zejména vůči zahraničním majitelům práv, poměrně oprávněně pochybovat.“⁴³

Pro úplnost doplňuji zmínku o § 44 upravujícím neoprávněné zacházení s elektronickými informacemi o správě práv k dílu a s díly, ze kterých byla tato informace nedovoleně odstraněna či změněna.

---

⁴³ Právní zpravodaj 8/2006 (www.pravnizpravodaj.cz), Harmonizační novela autorského zákona si nechala prostor pro další novelu

Do práva autorského neoprávněně zasahuje též ten, kdo pro své dílo používá názvu nebo vnější úpravy již použitých po právu jiným autorem pro dílo téhož druhu, jestliže by to mohlo vyvolat nebezpečí záměny obou děl, pokud nevyplývá z povahy díla nebo jeho určení jinak. Jde o ochranu blízkou ochraně soutěžněprávní a umožňuje ochranu i za předpokladu, že název sám o sobě nesplňuje podmínku jedinečnosti, a není tedy předmětem ochrany ve smyslu § 2 odst. 3.

Obraně proti pirátství jistě napomůžou dvě ustanovení, která se do novely dostala až se senátními pozměňovacími návrhy vlivem České protipirátská unie a některých dalších subjektů.

Pořízení záznamu audiovizuálního díla při jeho provozování ze záznamu nebo jeho přenosu je užitím podle AZ i v případě, že se tak děje pro osobní potřebu fyzické osoby, napříště tedy nejde o užití volné. Doposud byly podobné zákazy dosti provizorně a nejednotně řešeny návštěvními řády provozovatelů kin.

Důvodem pro prosazení tohoto ustanovení není ani tak skutečně zabránit pořízení záznamu pro vlastní osobní potřebu fyzické osoby, jako spíše zjednodušit situaci při dokazování právě v těch případech, kdy skutečný úmysl této osoby byl jiný. Tyto případy ovšem byly postižitelné již před účinností novely, neboť excesem z ustanovení o volném užití byly i „případy, kdy rozmnoženina pořízená původně v rámci institutu volného užití je posléze využívána jiným způsobem (např. jako předloha ke zhotovování dalších rozmnoženin, nebo k půjčování, předvádění veřejnosti apod.), nebo je předmětem jiných hospodářských vztahů, např. je prodávána. Přirozeně, případy, kdy si osoba zhotoví rozmnoženinu za jiným, než zúženě pojatým účelem vlastní osobní potřeby, nejsou volným užitím ve smyslu autorského zákona.“⁴⁴

Za určitých okolností, především úmyslu pozdějšího komerčního šíření takto pořízeného záznamu, by toto jednání bylo možné kvalifikovat i jako přípravu k trestnému činu podle § 152 trestního zákona.

---

⁴⁴ Mgr. Markéta Prchalová, www.cpufilm.cz

Dalším ustanovením vloženým senátním pozměňovacím návrhem je ustanovení druhého odstavce § 29 AZ, konkrétně to, že volná užití a zákonné licence se vztahují pouze na díla zveřejněná, tedy nikoli např. na záznamy AVD uniklé z výrobního procesu či pořízené při neveřejných pracovních projekcích. Pokud si tedy fyzická osoba bez souhlasu pořídí rozmnoženinu díla, které ještě nebylo oprávněně zpřístupněno veřejnosti, jedná se o neoprávněné užití díla.

6 ZÁVĚR

Mým záměrem bylo komplexně a přehledně postihnout problematiku autorskoprávních vztahů v procesu výroby a exploatace audiovizuálních děl, provést výrobce úskalími českého autorského práva a pomoci mu lépe se v této oblasti zorientovat. Vzhledem k tomu, že sama jsem si při psaní této práce mnohé ujasnila, doufám, že i čtenářovi má práce pomůže k lepšímu porozumění dané problematiky.

V průběhu mého snažení o uchopení jednotlivých právních institutů a utřídění možných variant autorskoprávních vztahů jsem několikrát narazila na skutečnost, že právní úprava umožňuje více výkladových možností. V takovém případě jsem se snažila na dané varianty v textu upozornit, přičemž sama jsem se přiklonila k té, dle mého názoru, smyslu a logice zákona lépe odpovídající.

Během studia použitých pramenů a koncipování mé diplomové práce jsem často narážela na otázky, které bohužel vzhledem k rozsahu a zaměření této práce již nebylo možné pojmout. Mohla jsem se jim tedy blíže věnovat v práci rigorózní, která je rozšířením mé práce diplomové. Jedná se zejména o kapitoly týkající televizního vysílání AVD a ochrany práv výrobce.

Po dokončení mé diplomové práce rovněž došlo k první rozsáhlejší novelizaci autorského zákona a některých dalších zákonů s tématem souvisejících. Snažila jsem se tedy sledovat vývoj příprav a v práci postihnout probíhající změny.

7 SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ

- Bernard J., Frýdlová P., Malý labyrint filmu, Albatros, 1988
- Bobiški F., Financování a distribuce filmu, diplomová práce FAMU, 2002
- Finková V., Výkonní umělci v audiovizuální tvorbě, diplomová práce FAMU, 2000
- Hartmanová D., Kolektivní správa autorských práv a práv souvisejících s právem autorským, Linde Praha a.s., 2000
- Chaloupková H., Svobodová H., Holý P.: Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) a předpisy související s komentářem, C.H.Beck, Praha, 2001
- Knappová M., Švestka J. a kol.: Občanské právo hmotné 1-3, ASPI Publishing, s.r.o., Praha 2002
- Kříž J., Holcová I., Kordač J., Křestánová V.: Autorský zákon a předpisy související, komentář, Linde Praha a.s., 2001
- Mihálik P., Kapitoly z filmovej teórie, Tatran, 1983
- Ostrouchov P., Právní problematika výkonných umělců v audiovizuální výrobě, diplomová práce FAMU, 2003
- Popelková V., Ochrana práv výkonných umělců a výrobců zvukových záznamů, Grada Publishing, 1998
- Švestka J., Jehlička O., Pavlík P., Plecítý V., Knap K.: Ochrana osobnosti, Linde Praha a.s., 1996
- Telec I., Přehled práva duševního vlastnictví 1, Doplněk, Brno, 2002
- Vandas M., Typové autorské smlouvy v současné audiovizuální producentské praxi, diplomová práce FAMU, 2001
- Důvodová zpráva k zákonu č.121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů

- Důvodová zpráva k zákonu č. 216/2006 Sb.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí, Katalogu prací podle povolání a stupňů, REVA/OLIVA, 1996
- Provozní řád České televize č. 74/1993

Rozhovory a odborné konzultace:

- Jan Bradáč, Falcon a.s.
- Aleš Danielis, Bontonfilm a.s.
- Jan Jíra, Cinemart a.s.
- Čestmír Kopecký, filmový producent, První veřejnoprávní
- Helena Uldrichová, filmová producentka, Barrandov a.s.
- Ondřej Zach, AQS, a.s.

Internetové adresy:

www.dilia.cz

www.cpufilm.cz

www.europa.eu.int

www.intergram.cz

www.osa.cz

www.ooas.cz

www.pravnizpravodaj.cz